

GLASILO JEVREJSKE ZAJEDNICE BOSNE I HERCEGOVINE

Jevrejski glas

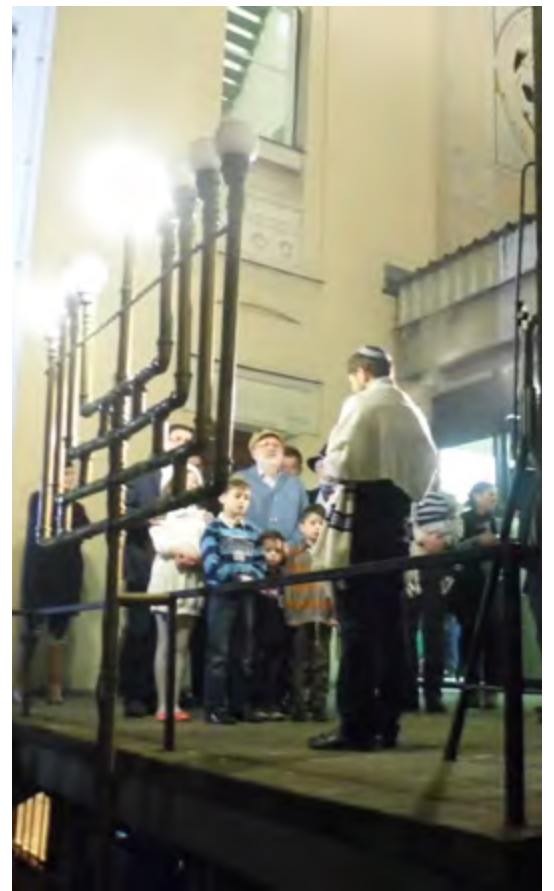
broj 72.

Sarajevo, decembar 2016.

Tevet 5777.

HANUKA 5777.

**DA LI SMO ZAISTA SVJESNO
MARGINALIZIRANI?**
Boris Kožemjakin

3.str

ŠTA JE CIONIZAM?
Eliezer Papo

6.str

**RUBINSTEIN KLEZMER
PROJECT**
Pavle Kaunitz

10.str

ČIM
Predrag Finci

15.str

MUZIKA SLOBODE I NADE
Jelica Rašeta Aiello

18.str

27. JANUAR 2017

MEĐUNARODNI DAN SJEĆANJA NA HOLOKAUST

11. FEBRUAR - 15 ŠEVAT
TUBIŠVAT

09. MART – 11 ADAR
ESTERIN POST

12. MART – 14. ADAR
PURIM

13. MART – 15. ADAR
ŠUŠAN PURIM

DA LI SMO ZAISTA SVJESNO MARGINALIZIRANI?

Već dugo, radeći na raznim poslovima u kojima sam ostvarivao, kakav takav, kontakt s različitim nivoima vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine, stičem utisak da zvaničnici, a možda i zvanična vlast u odnosu prema većini nacionalnih manjina (a tamo i nas Jevreje strpaše, mimo naše volje i želje) ima izuzetno nekorektan stav. Na čemu temeljim ovu tvrdnju morat ću malo podrobnije objasniti i nadam se da neću zloupotrijebiti vaše strpljenje da pročitate ovih nekoliko redaka.

Najeklatantniji primjer totalne marginalizacije, koja graniči sa federalnim (da ne kažem državnim) bezobrazlukom je nemogućnost i neželjenje intervencije u odnosu na rješenja iz Zakona o raspodjeli sredstava od igara na sreću, odnosno prihoda Lutrije Federacije BiH. U tom Zakonu je propisano i normom utvrđeno pravo nekih, slobodno mogu reći privilegovanih humanitarnih organizacija (Merhamet, Caritas, Dobrotvor i Crveni križ/krst) da od navedenih sredstava dobijaju po 1,5%. Naravno, tada sam naivno mislio da je to greška, greškom je ispušteno najstarije i na svu sreću još aktivno Jevrejsko humanitarno društvo „La Benevolencija“.

Slijedom tog razmišljanja, a obzirom da smo aktivno učestvovali u radu Koordinacije humanitarno karitativnih organizacija, od 1992. godine do danas, gdje smo dali svoj doprinos, koji je u periodu 1992-1995 godine (tada smo valjda bili potrebni) bio cijenjen i adekvatno apostrofirani od strane vladinih i nevladinih tijela i organa, obratili smo se navedenoj Koordinaciji i dobili bezrezervnu pismenu podršku da se te organizacije slažu da se izvrši izmjena i dopuna navedenog Zakona i da se u isti uvrsti i „La Benevolencija“. U najboljoj volji, s ovim odobrenjem i uz vlastitu inicijativu, te različita obećanja jednog broja političara, obratili smo se već 2012. godine tada aktuelnim predsjedavajućima oba doma Parlamenta Federacije, kao zvaničnim predlagateljima izmjena i dopuna zakonskih rješenja na nivou Federacije BiH.

Da ne dužim, od tada pa do danas, obzirom na česte izmjene u Parlamentu Federacije BiH, obračali smo se još u tri-četiri navrata drugim predsjedavajućima domova s istim zahtjevom i uz ista obrazloženja. To što do danas nismo uvršteni u tekst Zakona sa traženom izmjenom, to ne čudi, naročito ne čudi nas koji znamo stanje stvari i odnose unutar Federacije BiH, ali i drugih nivoa vlasti, viših ili nižih, svejedno. Čudi i dovodi do konstatacije o svjesnoj marginalizaciji našeg društva, naše zajednice, a slobodno mogu reći naroda, činjenica da nikada ni od koga nismo dobili nikakav odgovor na naše zahtjeve, čak ni negativan, a

naravno saglasno tome, ovaj slučaj se nikada i nije našao na dnevnom redu bilo koje sjednice bilo kojeg doma federalnog parlamenta.

Drugo, svi projekti koje smo uradili s ciljem da građane grada u kojem djelujemo, ali i nove političke zvaničnike naše države upoznamo sa istorijom i doprinosom Jevrejskog kulturno prosvjetnog i humanitarnog društva „La Benevolencija“, te zbog kojih smo, između ostalog i organizovali obilježavanje 120. godina našeg društva, 2012. godine, bili su solidno popraćeni i veoma dobro ocijenjeni od strane dijela građanstva. Možda zvuči pregrubo, ali za mene istinito, svi ti programi su bojkotovani i marginalizirani od strane zvaničnika iz političkog života grada, Kantona, federacije i države. Naravno, izvinjavam se pojedincima koji su bili prisutni, a nosioci su određene političke funkcije, ali oni su bili prisutni kao građani, a ne predstavnici oficijelne vlasti.

Identično nam se desilo i kada smo 2015. godine organizovali obilježavanje 450 godina postojanja Jevrejske opštine u Sarajevu, odziv građana na naše programe bio je sasvim prihvatljiv, odnos medija zadovoljavajući, dok je odziv zvaničnika bio isti kao i u prethodnom slučaju, zvaničnika nije bilo na našim manifestacijama.

Da ne širim, a primjera bih mogao navesti još mnogo, za mene nema dileme da se u ovim vremenima u kojima danas žive Jevreji Sarajeva (ništa drugačije niti bolje nije ni u drugim sredinama) od strane politike dešava marginalizacija jednog, nažalost danas malobrojnog, naroda koji je utkao duboke tragove u bosanskohercegovački međunacionalni i međureligijski život, koji to, uprkos ovakvom odnosu i danas pokušava.

Istine radi, veoma sam zadovoljan odnosom koji već više godina prema Jevrejskoj opštini u Sarajevu ima Općina Centar, njeno rukovodstvo, a posebno Komisija za odnose s crkvama i vjerskim zajednicama koja ostvaruje permanentan kontakt s našom zajednicom, njeni predstavnici žele saradnju, a često i putuju s nama na hodočašća, bivaju s nama na našim praznicima svjedočci i neposredno o aktivnostima i životu naše Opštine. Osim toga, iako se teritorijalno ne nalazimo na prostoru ove Općine, kontinuirano već više godina imamo finansijsku podršku za razne rekonstrukcije, opravke i investicije u objekat naše Opštine, te pomoć za obilježavanje jevrejskih praznika, na čemu smo im izuzetno zahvalni.

BORIS KOŽEMJAKIN

Predsjednik Jevrejske zajednice Sarajevo

SVE ŠTO JE LIJEPO KRATKO TRAJE

Od 22. do 25. septembra sam učestvovala u Balkanskom seminaru za liderstvo na Fruškoj gori u organizaciji omladinske organizacije BBYO. Na seminaru su se okupili tinejdžeri iz Bosne i Hercegovine, Bugarske, Hrvatske, Makedonije, Srbije, Slovačke i Rumunije. Cilj seminara je bio da se povežemo mi tinejdžeri iz svih sedam država te da kroz druženja i razne radionice saznamo nešto više jedni o drugima, ali i da steknemo neka nova kulturna iskustva. Ja sam prvi puta bila na ovakvom seminaru i za mene je to bio novi izazov sa novim prijateljima. Sva četiri dana smo proveli na planini u prekrasnom hotelu Norcev koji je smješten u oazi mira i tišine u gustoj listopadnoj šumi. Ogljedali smo se u planinskom suncu i kupali u bazenu. Dobra hrana i osoblje hotela su se pobrinuli i učinili da ovaj veliki seminar za mene ostane nezaboravan.

Svi zajedno smo proslavili Šabat, a u subotu uveče smo imali dobru pidžama parti koja će svima nama ostati u sjećanju, a naročito Heleni Suši jer smo baš to večer svi zajedno proslavili Helenin rođendan. Slavilo se do kasno u noć.

Veliku zahvalnost upućujem Rebeki Muchevoj koja je dala sve od sebe i potrudila se i uspjela da nam BBYO seminar održi na prostorima ex Jugoslavije.

Rebeka se pobrinula da nam boravak na Fruškoj gori svima ostane u sjećanju, a njeno budno oko je pratilo sve nas i sav taj boravak učinio još ljepšim. Svi prisutni su imali priliku da kroz razne radionice saznaju još više o judaizmu, upoznali smo nove prijatelje i učvrstili stara drugarstva. U ovako dobrom društvu sa našom Rebekom naš boravak na Fruškoj gori je brzo prošao ali toplina planinskog sunca i osmjehi svih nas su krasili naša lica. Sve što je lijepo kratko traje...

Na rastanku smo jedni drugima zaželjeli sreću uz čvrsto obećanje da ćemo se ponovo vidjeti.

MIA KALAUZOVIĆ
JO Doboj

SARVAŠ 2016.

Već drugu godinu, djeca iz Jevrejske opštine Banja Luka i Jevrejske opštine Doboj sa nestrpljenjem su čekali odlazak u ljetni kamp u Szarvasu, u Mađarskoj.

U periodu od 24. 07. do 05.08. 2016. u Szarvasu su boravili: Ivana i Danilo Blagojević iz Doboja, Lana Vuković iz Teslića, Gabrijel Lađarević i Ana i Anđela Stevandić iz Banja Luke.

I ove godine Yugo grupu činile su Srbija, Makedonija i Bosna i Hercegovina a družili su se sa prijateljima iz Rumunije, Izraela, Rusije, Mađarske, Ukrajine, Poljske i SAD-a.

ALEKSANDRA STEVANDIĆ

„MAHAR“ TRAJE I OKUPLJA

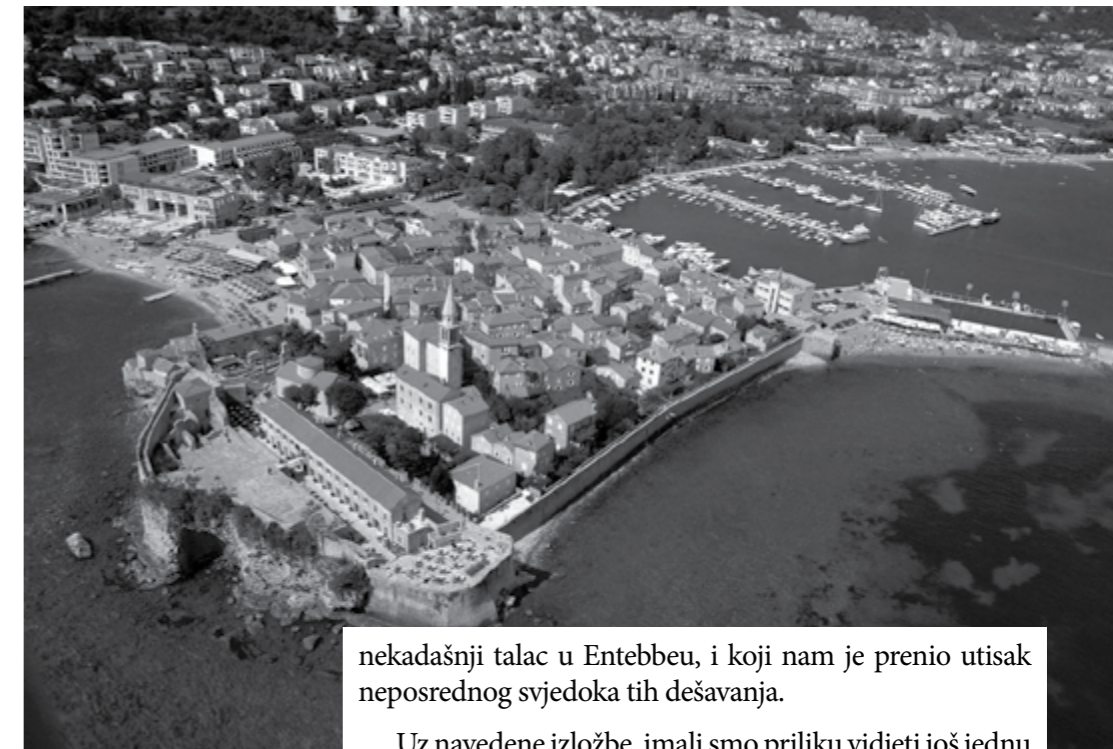
Ove godine, već četvrti put se okupismo na crnogorskom primorju, ovaj put ponovo u Budvi, u veoma lijepom Hotelu Avala, gdje smo bili učesnici Mahar konferencije, koju je uspješno organizovala Jevrejska zajednica Crne Gore, uz podršku Evro-Azijskog jevrejskog kongresa.

Odziv učesnika je i ovog puta bio veoma dobar, cijenim da je nešto više od 400 ljudi bilo prisutno na ovogodišnjoj konferenciji gdje je prvu noć, uz učešće predsjednika Jevrejskih zajednica i opština, diskutovano o budućnosti i ciljevima ovakvog okupljanja Jevreja s prostora nekadašnje zajedničke države. Opšta konstatacija, uprkos izdvojenim i različitim mišljenjima, je da se Mahar treba nastaviti, da je to postalo mjesto na kojem se, ne samo srećemo, već i izborom tema upoznajemo s aktuelnom situacijom u našim sredinama, u Evropi, ali i u Izraelu, što je za sve nas posebno interesantno, a što je i bila tema ovogodišnje konferencije.

Za mene je program konferencije bio pretrpan, jer izložbe i predavanja su se odvijala ujutru, poslijepodne i uveče, tako da je, za one koji su bili zainteresovani za cijeli program, ostajalo malo vremena za aktivnije druženje sa prijateljima koje neki od nas ne vide i po nekoliko godina, a svi smo zajedno bili dio velike jevrejske porodice, ne tako davno, prije nešto više od 25 godina.

Program je počeo svečanim otvaranjem i prigodnim obraćanjem gospodina Jaše Alfandarija, predsjednika Jevrejske zajednice Crne Gore, nakon kojeg nam se obratio i uspješnu konferenciju zaželio gospodin Filip Vujanović, predsjednik Crne Gore, dok je i dvije pozdravne rečenice putem video linka uputio i predsjednik vlade Izraela gospodin Benjamin Netanyahu.

Sutradan je program počeo otvaranjem izložbe „Sinagoge u Vojvodini (kojih više nema)“ koju je otvorio predsjednik Jevrejske opštine Novi Sad, gospodin Goran Levi. Novu izložbu, pod nazivom „Četrdesetogodišnjica operacije Entebbe“ s predavanjem gospodina Beni Davidsona, koji je

nekadašnji talac u Entebbeu, i koji nam je prenio utisak neposrednog svjedoka tih dešavanja.

Uz navedene izložbe, imali smo priliku vidjeti još jednu izložbu „Ljudi, knjiga, zemlja: 3500 godina povezanosti jevrejskog naroda sa Svetom zemljom“.

Predavanja koja smo imali priliku slušati odnosila su se na izraelsku sadašnjost, s temama „Izrael je čudo, ali...“ o izraelskoj tajnoj službi „Šin-bet“, te izraelski aspekt situacije u Siriji, predavanje na temu „Rezultat neintervenisanja u Siriji“.

Veoma interesantno predavanje na temu „Uspon krajnje desničarskih političkih pokreta u bivšoj Jugoslaviji i kako je do toga došlo“ održali su dr.Sonja Tomović-Šundić i dr.Žarko Korać. Ova predavanja su izazvala i brojnu publiku da svojim pitanjima akituelizira ovu za članove naših zajednica, veoma interesantnu pojavu u društvu u kojem danas egzistiramo.

Naš član, dr.Eli Tauber je predstavio i promovisao svoju knjigu – tačnije „Sefardski kuhar“.

Muzičku potku ovogodišnjoj konferenciji, organizator je obezbijedio učešćem renomiranog klezmer benda iz Maribora, sarajevskoj jevrejskoj publici poznatog s gostovanja koje smo organizovali prije nekoliko godina u našoj Opštini.

Uz lijepo vrijeme, druženje s prijateljima i u dobroj atmosferi, rastasmo se s pozdravom „Šalom haverim“, do novog druženja, do novog susreta negdje u exYu.....

BORIS KOŽEMJAKIN

Eliezer Papo: Šta je cionizam?

Ne vjerujem da bi neki realni čitalac Prometeja htio ili imao razloga da niječe očiglednu činjenicu da je izraelsko-arapski sukob praćen mikroskopom, s daleko većim zanimanjem nego li muslimansko-muslimanski, pa čak i muslimansko-hrišćanski sukobi

Cionizam [1] je pokret za stvaranje jevrejske nacionalne države na djeliću teritorije osmanske države u kojoj je jevrejski millet brojao sličan broj pripadnika kao i slovenske hrišćanske grupe, tipa Srba ili, recimo, Bugara.

Jevreji nisu izmislili ideju nacionalne države i zadnji su osmanski millet koji se u nju uklopio... i to tek kad je već i vranama na granama bilo jasno da od osmanskog komonvelta neće ostati ni kamen na kamenu. Trudim se, evo, ali nikako da uvidim zašto baš Jevreji (uz Kurde) jedini ne bi smjeli da stvore nacionalnu državu na razvalinama imperije u kojoj su bili značajna populacija.

Kako to obično biva, u sklopu stvaranja svojih homogenih nacionalnih država, Grci i Turci su protjerali jedni druge. [2] Grozno! Ali, gle čuda, o tome se danas više ne govori. Pa, ta niste valjda očekivali od Grka da tetoše Turke poslije svega – ili od Turaka da njeguju još grčkih secesionista u njedrima!? Jednako tako, ne govori se o arapskim Jevrejima koji su prognani iz zemalja u kojima su živjeli preko hiljadu godina, kada je Izrael osnovan. [3] Pa, ta niste valjda očekivali da arapske zemlje progutaju knedlu izraelske pobjede nad združenim arapskim armijama, bez ikakve odmazde. Treba biti realan.

Ovo pozivanje na osjećaj za realnost, naravno, još uvijek ne znači da su "naši" profesionalni humanisti, gluvo i daleko bilo, postali neosjetljivi za ljudsku patnju. Ma kakvi! Razne kvazianarhiste, kvazikomuniste i nadriislamiste širom svijeta, recimo, objedinjuje žacnutost palestinskom patnjom. Međutim, pripadnici nove svjetske kvazi-avangarde nisu megalomani koji bi kritikovali sve razmjene stanovništva a priori, recimo indijsko-pakistansku, niti su pesimisti koji bi sjetno klimali glavom nad sve i jednom "humanom" razmjenom stanovništva, kao nad žrtvama cunamija, ili neke druge više sile. Ne, ne, nikako... Srećom postoji jedna **paradigmatična razmjena stanovništva**, izraelsko-arapska, čija će **polovina** (arapske izbjeglice iz Izraela) postati ultimativni primjer nepravde za evropsku neoljevicu i arapsku neodesnicu. Slike

jevrejskih prognanika iz arapskih zemalja, naravno, ne uzbuđuju ove "humaniste" pretjerano. [4] Budući da se radi o Jevrejima, vjerovatno postoje neki opravdani razlozi zbog kojih su protjerani.

Ma hajte, molim vas! Mora da su i orijentalni Jevreji u mislima podržavali mrske cioniste, ili su se bavili nekom drugom jevrejskom zavjereničkom djelatnošću. Vajkaju se, što u sebi, što na glas, naši desničari i islamisti. Evropski ljevičari ionako misle da su imuni na antisemitizam te da im je isti nepripisiv. Ponekad mi se čak čini da nemali dio evropske javnosti podsvjesno uživa u tome da su i Jevreji konačno postali „dobri stari Evropljani“, sad kad konačno imaju svoju nacionalnu državu, koja po definiciji primjenjuje silu i uređuje, i nije uopšte bolja od ostalih poznatih nacionalnih država. Baš kao raspuštena/zapuštena djeca na ulici, za koju nema veće sreće od toga kad vide štrebere kako su se umrljali blatom, baš kao rođeni uličari.

Ipak, kao Sarajliji, Bosancu i Jugoslovenu, najdirljivije mi je kad se Balkanci, koji svakih par decenija presele stotine hiljada ljudi zbog njihovog porijekla, počnu snobovati nad jednom polovinom izraelsko-arapske razmjene stanovništva. Nije li „malo“ dvolično kada oni koji smatraju najnormalnijim da Srbija, Crna Gora, Republika Srpska, Federacija BiH, Hrvatska, Grčka, Turska ili Bugarska stvore nacionalne države (ili entitete) i „humano“ razmijene stanovništvo sa susjedima, pred slikom palestinskih izbjeglica odjedanput postanu humanisti opšte prakse i profesionalni univerzalisti, bez kancelarije i računa?

Naročito je iritantno kad vrlo balkanski demografi posegnu za tvrdnjom kako je u „Palestini“ bilo malo Jevreja. Ni kraće, ni netačnije rečenice! Prvo i osnovno: u vrijeme nastanka cionizma nije bilo Palestine, postojao je samo osmanski sirijski pašaluk i u njemu jerusalimski sandžak. Drugo: u istom tom sirijskom pašaluku je bilo mnogo Jevreja, posebno u jerusalimskom sandžaku, a još je bitniji njihov ukupan postotak u stanovništvu Imperije koja se raspada. **Jevreji su bili osmanski millet koji je brojao**

stotine hiljada pripadnika na teritoriji zajedničke imperije. Koliko je procentualno bilo Grka u Solunu? Ne samo da je Grka u Solunu bilo daleko manje nego Jevreja u Jerusalamu, nego ih je bilo manje nego Jevreja u samom Solunu. Svejedno, Solun - nekadašnja Republika Džudija (Jevrejska Republika) – danas je grčki grad! Ili, recimo, koliko je Turaka bilo u Izmiru? Ili je, u ovom kontekstu, možda uputnije nazvati ovaj maloazijski grad - koji je početkom XX stoljeća još uvijek imao neospornu grčku većinu - njegovim grčkim imenom: Smirna? Koliko je, dakle, procentualno bilo Turaka u Smirni, kad je Smirna postala dijelom Republike Turske? Naravno, ponovo mnogo manje nego što je procentualno bilo Jevreja u Jerusalamu, u isto to vrijeme. Svejedno, Smirna je danas turski grad...

Ukratko, ko god hoće da kritikujemo cionizam u sklopu kritike nacionalne države kao takve, bujrum... ali praviti od cionizma bauka, a od Jevreja koloniste koji su se s Marsa spustili u „Palestinu“ (ili, tačnije, u južne dijelove Damaštanskog pašaluka = sirijska Hercegovina) je smiješno. Izrael je komad bivšeg Osmanskog carstva koji je zapao osmanske Jevreje i njihovu braću iz drugih zemalja, baš kao što je Srbija dio bivšeg Osmanskog carstva koji je zapao osmanske Srbe i njihovu austro-ugarsku braću, ili što je Grčka komad bivšeg Osmanskog carstva koji je zapao osmanske Grke. Jadne Kurde nije zapalo ništa, pa vidimo kako se do dana današnjeg prema njima odnose raznorazni k'o bajagi jednovjerni režimi, počev od turskog preko sirijskog pa do iračkog, ili sličnovjernog – šijitskog, iranskog.

Osmanski Jevreji su u jednom momentu uzeli svoju sudbinu u svoje ruke i počeli da rade na

razvijanju svoje zastave nad svojim komadićem osmanske teritorije. Uzgred, za sve neobavještene, Izrael bi nastao i bez Balfourove deklaracije. Ista nije služila za instaliranje Jevreja u njihovu prapostojbinu, gdje je već postojala ogromna jevrejska zajednica, ka kojoj je već uveliko gravitirala sva jevrejska dijaspora – nego za instaliranje Britanaca kao dilbrokera ili pismejkera. Dobri stari princip: zavadi, pa vladaj. Koga bi Britanci razvadali, ako se Jevreji i Arapi ne bi zavadili. Da su Britanci stvarno stigli ovamo s ciljem stvaranja jevrejskog nacionanog doma, a ne britanske narodne milicije, ne bi kasnije ograničavali jevrejsko useljavanje, sve jednom bijelom knjigom za drugom.

E sad, možda se nekom i ne sviđa cjela ta ideja po kojoj i Jevreji mogu da budu ista g***a kao i ostali, pa umjesto mesijanskog carstva pravde i jednakosti uspostave nacionalnu državu sa svim njenim manama. Eh, pa za takve ima stara sefardsko-balkanska narodna: *Ken no le plaze la minestra, ke salte por la finestra* (Kome se ne sviđa večera, eno mu [brate] pendžera)!

Budući da na Balkanu prevladava etničko poimanje nacije i nacionalno poimanje države, i naši filosemiti i naši antisemiti bi trebali smatrati logičnim da Jevreji imaju isti onakav odnos prema Izraelu kakav Srbi izvan Srbije imaju prema Srbiji, Bošnjaci izvan BiH prema

BiH ili Hrvati izvan Hrvatske prema Hrvatskoj. Ne postoji ni jedan BiH/SFRJ Jevrejin koji nema najbližu familiju u Izraelu, što vrlo često i ne mora da bude slučaj sa Srbima u Hrvatskoj (koji ne moraju uvijek imati porodicu u Srbiji), ili sa Hrvatima u Srbiji (koji ne moraju uvijek imati rodbinu u Hrvatskoj). Samim tim, pitanje odnosa prema Izraelu za SFRJ-Jevreje nije samo pitanje odnosa prema Svetoj Zemlji, ili prema etničkoj državi (zaštitnici od svih budućih Holokausta), nego i pitanje odnosa prema članovima porodice koji žive u Izraelu. Ukratko, svi oni koji bi da nas vole kao Jevreje, pod uslovom da se ogradimo od Izraela, kucaju na davno zazidana vrata. Tačno, izraelsko maslo nije za ramazana, prvenstveno zbog toga što nacionane države po definiciji ne učestvuju u ramazanskim takmičenjima proizvođača masla. Izrael

je legitimna nacionalna država, čije djelovanje ako nije iznad evropskog prosjeka sigurno nije mnogo ispod njega.

Svaki izgubljeni ljudski život je tragedija, ali kad sljedeći put krenete da delegitimizacijom Izraela još više postponirate neizbježni izraelsko-palestinski sporazum, samo imajte na umu da je u izraelsko-arapskom sukobu (ne samo izraelsko-palestinskom, nego i izraelsko-jordanskom, izraelsko-egipatskom, izraelsko-iračkom i sl.) u svih posljednjih sto godina na svim stranama živote izgubilo manje ljudi nego u proteklom jugoslovenskom građanskom ratu.

Ne vjerujem da bi neki realni čitalac Prometeja htio ili imao razloga da niječe očiglednu činjenicu da je izraelsko-arapski sukob praćen mikroskopom, s daleko većim zanimanjem nego li muslimansko-muslimanski, pa čak i muslimansko-hrišćanski sukobi. Ovo poređenje nije kuknjava prosječnog nedotupavnog izraelskog desničara kome se ne dopada što „samo“ njemu ne daju da malo bude velesila, nego pokušaj iskrene introspektive i spoljašnjeg sagledavanja. Eventualni razlozi evropskog sekularno-post-hrišćanskog patološkog uživanja u posmatranju izraelsko-palestinskog sukoba već su gore ovlaš naznačeni, a što se tiče muslimanskih reakcija na isti, čovjek ne može a da se ne zapita zašto su u očima određenih muslimanskih društava i država jevrejski i hrišćanski šamari ili kontrašamari toliko različiti, pa da su na ove prve navikli i oguglali – a da ovi potonji dovode do iskakanja svih osigurača iz ama baš svih grlića. Moglo bi se poći daleko, pa ustvrditi da je taj bijes vjerovatno posljedica činjenice da izvjesne muslimanske (namjerno ne kažem islamske) tradicije hrišćane još i prihvataju kao dostojne protivnike, dok u Jevrejima vide potpuno

nemuževne *anderdogove*. U takvom viđenju stvari, gubiti od hrišćana nije ugodno, ali je još uvijek časno i ptihtvatljivo. Istovremeno, gubiti od Jevreja je sramno i nedostojno.

Bilo kako bilo, kritikovanje Izraela u smislu kritikovanja ovog ili onog postupka ove ili one vlade, ne samo da je dozvoljeno – nego je i neophodno te dobrodošlo. Delegitimizacija Izraela, s druge strane, samo je novo ime za stari ofucani antisemitizam. Stvar je providna, i kome god nije neprijatno, neka samo nastavi da deligitimizuje. Izraela što se tiče, *pala muva na međeda* – ali barem će ostali znati s kim imaju posla.

ELIEZER PAPO

U fusnoti:

[1] Sama riječ cionizam obično se koristi u domenu političkog. Istini za volju, postojale su i u zlatno doba jevrejske Španije cionide, pjesme Jude a-Levija o povratku na Cion, ali i one spadaju više u domen individualnog vjerskog sentimenta, nego li u domen grupnog političkog djelovanja. Nada u povratak na Cion, kao integralni dio judaizma svih boja i nijansi, svih vremena i mjesta (s jednim izuzetkom reformističke zajednice srednje Evrope u 19. stoljeću) se obično ne zove ovim imenom. Tek uvođenjem ove ideje na političko polje razvija se moderni termin cionizam.

[2] https://en.m.wikipedia.org/wiki/Population_exchange_between_Greece_and_Turkey

[3] http://www.facebook.com/1.php?u=http%3A%2F%2Fforward.com%2Fculture%2F199257%2Fthe-inconvenient-truth-about-jews-from-arab-lands%2F&h=_AQFqvcW2

[4] http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/talking/jew_refugees.html

BILJANA ALBAHARI PREGLED JEVREJSKE PERIODIKE U SRBIJI (od 1888. do 2015.)

U izdanju Saveza jevrejskih opština Srbije svjetlost dana je ugledala knjiga Biljane Albahari „PREGLED JEVREJSKE PERIODIKE U SRBIJI (od 1888. do 2015.)“. Ovo znanstveno djelo rezultat je dvogodišnjeg serioznog istraživanja i prikupljanja podataka o izdavačko-štamarskoj djelatnosti Jevreja koji su živjeli i radili ili danas žive i rade na prostorima bivše Jugoslavije, odnosno Srbije u periodu od 19. stoljeća pa sve do naših dana.

Biljana Albahari (1962) rođena je Sarajka. U rodnom je gradu na Filozofskom fakultetu diplomirala na odsjeku Opšte književnosti i bibliotekarstva 1985. godine sa završnim radom „Biblioteka Jevrejske opštine u Sarajevu“. Kao diplomirana bibliotekarka radila je u nekoliko biblioteka u Sarajevu i Beogradu a od 2014. godine se

nalazi na poziciji višeg bibliotekara-bibliografa u Bibliografskom odjeljenju Narodne biblioteke Srbije. Autorica je i koautorica većeg broja znanstvenih radova a za svoje djelo „PREGLED JEVREJSKE PERIODIKE U SRBIJI (od 1888. do 2015.)“ dobila je 2015. godine drugu nagradu na 59. konkursu za radove sa jevrejskom tematikom Saveza jevrejskih opština Srbije.

Gotovo 3.500 godina u prošlost sežu pisani tragovi jevrejske kulture. Na području današnje Srbije najstariji arheološki dokazi o prisustvu Jevreja pronađeni su u Čelarevu (Vojvodina) na avarskoj nekropoli sa kraja 8. odnosno

početka 9. vijeka. Riječ je naravno o poznatim čelarevskim menorama otkrivenim 1972. godine.

1888. godine u Srbiji se pojavljuje prvi jevrejski mjesečnik „El Amigo del Pueblo“ (Narodni prijatelj). Od tada pa do danas rad Biljane Albahari prati 73 serijske publikacije jevrejskih izdavača ali i brojne druge izdavačke poduhvate obuhvativši cjelokupnu produkciju časopisa, kalendara, almanaha, biltena, nedjeljnika i raznih drugih izdanja. Njeno djelo predstavlja temeljnu okosnicu i polazište daljih istraživanja jevrejske periodike ne samo na prostorima Srbije već na prostorima Ex-Jugoslavije i šire dotičući se ujedno i sefardske odnosno aškenaske kulture općenito.

PK.

"RUBINSTEIN KLEZMER PROJECT"

... ILI OD VARDARA PA DO TRIGLAVA I DALJE

10. decembra 2016. smo u velikoj sali Jevrejske opštine prisustvovali jednom nesvakidašnjem muzičkom, odnosno muzičko-poetskom događaju u aranžmanu Frane Martinčevića Kolomonosa Jehude. Događaj, najavljen kao „U susret Hanuki“ ili „RUBINSTEIN KLEZMER PROJECT“, privukao je veliki broj ljubitelja klezmer muzike koja se u Sarajevu, na žalost rijetko čuje a još rjeđe izvodi.

Trio vrsnih muzičara: violina – Ya'akov Rubinstein, Almir Mešković – harmonika i Frano Martinčević Kolomonos Jehuda – klavir i vokal, izveli su nekoliko poznatih jevrejskih numera i podigli publiku doslovno na noge.

Predstavljajući klape „Kreševski bedem“ kao „prve bosanskohercegovačke klape“ (?) ovom koncertu dalo je posve drugu dimenziju. Izvođenjem prepoznatljivih dalmatinskih, makedonskih, crnogorskih i naravno naših BiH pjesama prisutni su se prisjetili jednog drugog vremena koje je ostalo za nama, vremena u kojem smo svi zajedno pjevali neke druge pjesme.

I konačno, nastup „pjesnika i književnika Ante Stanića“, dakle, treći, poetski dio ovog performansa, element je koji baš i nismo shvatili ili bar nismo shvatili spregu kvalitetne muzike i ponudene poezije. Patetično i teatralno kazivanje stihova stvaraoča koji za sobom ima osam zbirki pjesama, tri romana i k tome još pregršt knjiga iz mnogih oblasti poput sociologije, psihologije, filozofije i inih drugih, zbunilo je gotovo sve u dvorani.

P.K.

IRA SKOPLJAK oduševila likovnu publiku

U sarajevskoj galeriji „Novi hram“, jednom od kulturnih galerijskih prostora u gradu, svojom prvom samostalnom izložbom slika u ovom gradu likovnoj publici se predstavila mlada umjetnica Ira Skopljak, izloživši 30 djela rađenih u različitim kombinacijama likovnih tehnika, na poseban način interpretiranih na različite podloge. Izuzetna posjeta kolega umjetnika i drugih građana govori o interesu za mladu umjetnicu, intrigantnu i interesantnu i po činjenici da se radi o kćerci poznatog i veoma cijenjenog skulptora Mustafe Skopljaka koji je preminuo prije godinu dana i koji je bio jedan od učitelja mlade, nadamo se nove sarajevske nade na polju slikarstva i likovne umjetnosti uopšte.

U ime domaćina Jevrejskog kulturno prosvjetnog i humanitarnog društva „La Benevolencija“, mladoj umjetnici uspjeh ove i svih narednih prezentacija njenog rada zaželio je Jakob Finci, predsjednik društva.

O umjetnici i njenom radu kritički su govorili istoričarka umjetnosti, Doc. dr. Ema Mazrak i gospodin Ibrahim Spahić, direktor festivala „Sarajevo – sarajevska zima“, a izložbu je finansijski podržalo Ministarstvo kulture Kantona Sarajevo.

B.K.

“Dani Izraela i jevrejske kulture 2016” BANJA LUKA

Manifestacija “Dani Izraela i jevrejske kulture 2016” trajala je dva dana, 16 i 17.09. 2016. godine.

Manifestacija je otvorena izložbom Elija Taubera “Kada su komšije bile prijatelji”, a nastavljena predavanjem Zorana Pejasinovića o Teodoru Herclu.

Slijedeći dan održana je promocija dvije knjige Dušana Savića o holokaustu. Manifestacija je zatvorena fantastičnim koncertom srpsko-jevrejskog pjevačkog društva “Braća Baruh” iz Beograda koji je održan u Kulturnom centru Banski dvor.

ALEKSANDRA STEVANDIĆ

Noa Selimhodžić, trinaestogodišnja djevojčica, „naše gore list“, živi u Nataniji i od svoje šeste godine igra nogomet. Prvi tim za koji je igrala u dječijoj ligi bio je „Makabi Natanija“. Tu je bila jedina djevojčica među dečkima, ali to joj nije smetalo da sasvim ozbiljno trenira i uspješno igra sa vršnjacima. Kao izuzetan talenat u dvanaestoj godini dobila je poziv iz reprezentacije Izraela i počela trenirati sa djevojkama koje su bile dosta starije od nje, ali - to je bio njen izbor i prvi pravi korak ka profesionalizmu i napretku u nogometu.

Od dvanaeste godine Noa trenira i igra ženski nogomet za klub „Makabi Emek Hefer“. Na kraju protekle sezone 2015/16, zbog izuzetno kvalitetne igre dobila je priznanje i proglašena je

SPORTSKI USPIJESI NAŠE „MALE RAJE“

najboljom igračicom sezone. Tada je Noa definitivno odlučila da se profesionalno bavi nogometom i da sve svoje snage usresredi na napredak i uspjeh u školi, ali prvenstveno u sportu kojim se bavi. Zato je, kad je dobila poziv za „Vingejt“ – Sportsku Akademiju reprezentacije Izraela, bilo više nego za očekivati da će Noa, uprkos svojoj mladosti, uprkos činjenici da je to značilo biti 5 dana u nedjelji na Akademiji, da će morati promijeniti školu i ostaviti svoje školske prijateljice, pristati i prihvatiti poziv. Danas u Akademiji, s reprezentativnom selekcijom, Noa ima dva treninga dnevno, pohađa

redovno školu, igra za klub „Makabi Emek Hefer“ u prvoj ligi juniorki. Dug je sportski put ispred nje, no bitno je da Noa uživa u svakom njegovom trenutku. Nadamo se i želimo joj veliki uspjeh u sportskoj karijeri uz nadu da ćemo jednog dana moći u Sarajevu aplaudirati potezima „naše Noe“, iako će tada nositi dres Izraela.

Bili bismo nepravedni da ne istaknemo činjenicu da joj je uzor i veliki podstrek u karijeri njen stariji brat Adi, koji danas, uz redovno i uspješno pohađanje škole, trenira i igra, te je ovih dana i promovisan u kapiten juniorske ekipe „Tubruk

Natanija“, kluba koji odgaja talente za izraelski profesionalni klupski pogon, te se očekuje i njegov daljnji napredak.

DINA LONCIĆ PRVAKINJA IZRAELA U KARATEU

Juniorka Dina rođena je u Sarajevu 1999. godine. Dina se još kao djevojčica počela baviti karateom u Sarajevskom karate klubu „Olimp“ gdje je postigla odlične rezultate što joj je omogućilo da sa svojim sarajevskim klubom učestvuje na brojnim na međunarodnim takmičenjima. Prije dvije godine useljava u Izrael sa roditeljima i bratom Edijem. Dina nastavlja trenirati karate u klubu Javne, da bi vrlo brzo prešla u drugi, veći klub u Aždodu. Dina je već nekoliko puta državna prvakinja Izraela u juniorskoj konkurenciji. Nedugo nakon useljenja u Izrael putuje sa klubom u Hrvatsku na svjetsko prvenstvo i osvaja prvo mjesto. Dina Lončić bi 2020. godine trebala učestvovati na Olimpijadi u Tokiju.

SVE ŠTO (NE) ŽELIMO ZNATI

Povodom Međunarodnog dana ljudskih prava u velikoj sali Jevrejske opštine u Sarajevu održana je 09.12.2016. promocija zbirke pripovjedaka SVE ŠTO (NE) ŽELIMO ZNATI, Elme Softić – Kaunitz i Pavla Kaunitza i kolektivna izložba najboljih strip radova a cijeli događaj je okupio preko 170 mladih ljudi, djece, nastavnika i nastavnica kao i drugih partnera TPO Fondacije, te članova Jevrejske opštine.

U okviru projekta "Prevenција i smanjenje rodno zasnovanog i vršnjačkog nasilja u školi" TPO Fondacija je objavila zbirku priča "Sve što (ne) želimo znati". Naime, riječ je o pričama koje tematiziraju različite vrste nasilja u društvu. Priče su popraćene stripovima u kojima se nalaze korisne informacije vezane za moguće načine rješavanja različitih situacija u kojima nasilje dominira. Kako ističe Husremović u svojoj recenziji ove zbirke: "Materijal pripremljen od strane TPO Fondacije u tom domenu ima jednu veliku prednost za radionički rad, a to je korištenje stripova."

Prema riječima recenzenta Adnadina Jašarevića, književnika i teoretičara stripa, dobra književnost mora biti angažirana, kako bi to rekla književnica Željka Horvat Čeč. Stoga ne vidim mane u namjeri autora, Elme Softić - Kaunitz i Pavla Kaunitza, da u ovoj zbirci priča ukažu na određene društvene probleme, prevashodno nasilje u porodici, školi, huliganstvo u gradu, ulično i na stadionima, mentalno nasilje, segregaciju bilo koje vrste.

"No, moram istaći kako nije riječ o nečemu novom u historiji književnosti, jer otkako je pisane riječi, književnici se bave društvenim problemima u njihovom vremenu i u njihovoj zajednici. Spomenimo samo klasike, poput Hugoa i Balzaca u Francuskoj, Dickensa u Engleskoj, Brechta i Remarquea u Njemačkoj, Hemingwaya i Salingera u SAD-u, Lampeduse i Pirandella u Italiji, Šolohova i Solženjicina u Rusiji, te u nama bliskijim književnostima, Kiša, Pavića, Krležu, Zupana, te našeg Andrića i Selimovića.

Pomenuo sam tek nekoliko od bezbroj imena koliko treba da ilustrujem potrebu pisca da bude kritičarem društvenih pojava, u svojevrsnoj opoziciji, protivstavljen bolestima zajednice. Istina, niko od pomenutih nije namjeravao da te i takve društvene bolesti liječi. Stoga je nešto novo u zbirci priča „Sve što (ne) želimo znati“, a to je svjesna namjerenost autora da koncipiraju angažiranu knjigu, ne samo kao kritičari, već i kao edukatori da, kako bismo to mogli reći, uz ukazivanje na problem povremeno ukazuju i na lijek.

Autori rukopisa „Sve što (ne) želimo znati“ izbjegli su zamku povlađivanja i pretpostavljanja potencijala čitalaca iz ciljne grupe kojoj se obraćaju neposrednim pristupom, ne pokušavajući ni na trenutak da „cenzuriraju“ viđenje stvarnosti, problema koje predstavljaju.

Nije rijetkost da moralne teme motiviraju stvaraoce, pa stoga moramo, u konačnici, pozdraviti autore, njihov rukopis i strip, kao nastojanje da ukažu kako pojedinac u kojeg oni, uprkos svemu vjeruju, može da se uzdigne iz kala, suoči s bilo kojim problemom, nadiđe vlastite sumnje, dvojbe, krize, te da zavrijedi da ga se zove Čovjekom."

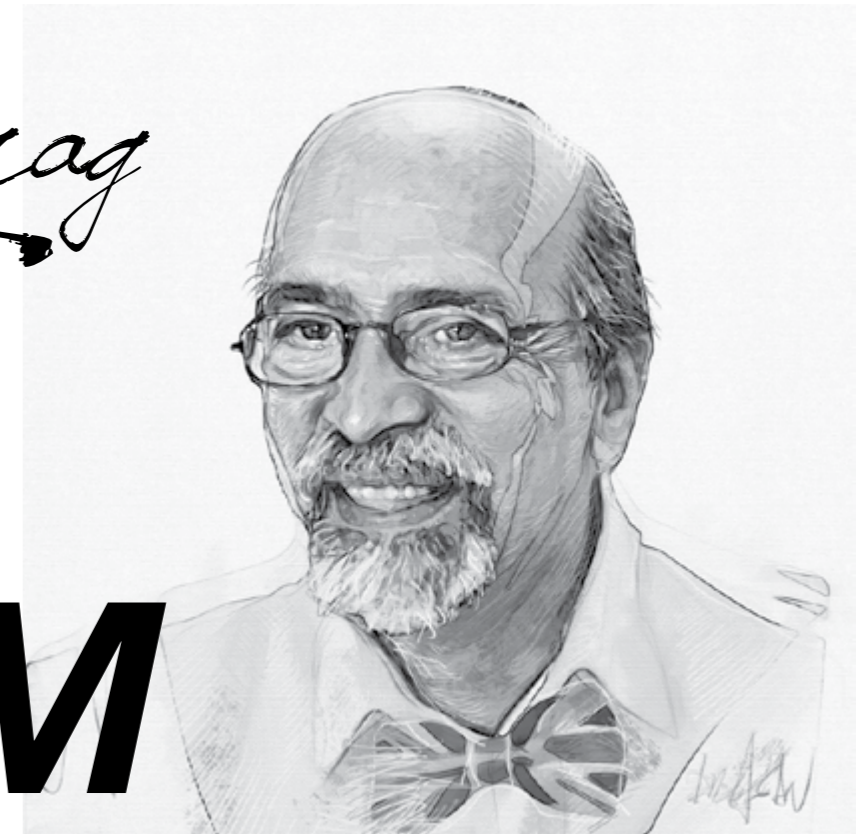
Redakcija JG

PRENESENO SA: TPO FONDACIJE (2016)
[HTTP://WWW.TPO.BA/B/NOVOSTI/161220%20AMINA%20STRIP16.HTML](http://www.tpo.ba/b/novosti/161220%20AMINA%20STRIP16.HTML)

*Frederag
Finci*

ČIM

Čim kažem kako mi je prezime, upitaju me što mi je u rodu Jakob Finci, znam li Abinuna ili što Izraelci rade Palestincima.

Čim popijem dvije, neki mi umjetnik zatraži pare na zajam, vratit će (što se nikada nije desilo).

Čim bih, ranije, u Sarajevu, rekao da radim na Filozofskom fakultetu, našao bi se barem jedan koji bi upitao mogu li mu upisati dijete, prošlo dobrim, na Engleski, ako može.

Čim bih rekao da se bavim estetikom, odmah mi poture svoj rad, „to će vas zanimati“.

Čim kažem da pišem, gluplji me pitaju plaća li se to, pa se smrknu kada im odgovorim, a pametniji što pišem, pa se smrknu kada im odgovorim.

Čim u Engleskoj kažem da sam iz Bosne, ranije su me pitali posjetim li svoju zemlju, a sada hoću li uskoro nazad.

Čim kažem da sam u mirovini, kažu mi „Lijepo“ i onda brzo odu u drugom pravcu. Ostanu samo oni koji su i sami u penziji i onda gnjavimo jedni druge.

Čim njima bilo što kažem, počnu mi davati savjete i iznositi svoje mišljenje, kao da me to zanima. Onda i ja kažem svoje, kao da njih to zanima.

HANUKA 5777.

BANJA LUKA

MOSTAR

ZENICA

SARAJEVO

MUZIKA SLOBODE I NADE

Jedan koncert za sjećanje

Piše: Jelica Rašeta, decembar 2016.

Priče o mnogim ljudima i njihovim poduhvatima i naporima često se zagube u protjecanju vremena. Zato nam ponekad neki datum ili godišnjica nekog događaja mogu biti od pomoći da ih se sjetimo i da, nakon mnogih godina, vrednujemo i shvatimo značaj onoga što su činili. A katkad i da se po prvi put upoznamo sa njihovom životnom pričom. Jedna takva priča vezana je za osnivanje i prvi, osnivački koncert današnjeg Izraelskog filharmonijskog orkestra. Bilo je to krajem decembra 1936, prije tačno osamdeset godina. Na tom su se koncertu susrele sudbine dvojice velikih umjetnika, dvojice ljudi koji su, u jednom nesretnom istorijskom vremenu, imali potrebu da pokažu svijetu da je uvijek, čak i onda kada se to čini gotovo nemogućim, ipak moguće oduprijeti se zlu, unaprijediti ljudski duh i podići ga na jedan viši nivo. Bili su to violinista Bronislaw Huberman i dirigent Arturo Toscanini.

Kroz Hubermanovu karijeru i njegov lični život prepliću se mnoge od ključnih tema 20. stoljeća. Smatran

je čudom od djeteta koje je, već u svojoj 12 godini, sviralo Bramsov violinski koncert pred ostarjelim kompozitorom, da bi kasnije, uz Heifetza, Szigettia i Kreislera, stekao epitet jednog od najvećih violinista prošlog vijeka. Prošao je put od samozaljubljenog muzičara koji se kretao u elitnim krugovima evropskog i svjetskog društva, pa sve do čovjeka visoke humane i političke svijesti.

Sve do 1933. godine, do dolaska Hitlera na vlast, iako je antijevrejska atmosfera u Njemačkoj već dobro bila uzela maha, održavao je koncerte i bio pozivan na gostovanja širom svijeta. Sa neskrivenim ponosom isticao je svuda svoje jevrejsko porijeklo i smatrao da jevrejski umjetnici, čineći nezaobilazni dio evropske kulture, ne mogu i ne trebaju s njome prekinuti sponu. Smatrao je da bi njihovo napuštanje konteksta kog su gradili zajedno sa drugim narodima predstavljalo jedan tragičan fenomen za čitavu evropsku kulturu.

Međutim, ubrzo nakon što su nacisti preuzeli vlast u Njemačkoj, situacija se počela drastično i ubrzano mijenjati. Nisu prošla ni tri mjeseca od kako je Hitler u januaru 1933. godine postao novi kancelar, a već je u martu iste godine bio formiran prvi koncentracioni logor, zloglasni Dachau. Upravo u tom periodu, pod pritiskom snažne antijevrejske kampanje, mnogi kompozitori i izvođači Jevreji (kao npr. Kurt Weill, Schönberg...) počeli su napuštati zemlju. Nakon što su dekretom posebne komisije za kulturu svi muzičari jevrejskog porijekla

isključeni iz državnih orkestara, a na izvođenje njihovih djela stavljena zabrana, Huberman je promijenio svoj stav.

U jednom pismu je napisao: "Morao sam da se spustim u najskrivenije prostore svoje duše kako bih pronašao skrivenu vezu između mog umjetničkog impulsa i mog impulsa prema politici. I onda sam naišao na neočekivano otkriće. Istinski se umjetnik ne bavi umjetnošću koja bi sama sebi bila cilj. On stvara umjetnost koja je namijenjena drugim ljudima. Čitavo čovječanstvo je njegov cilj".

Odlučio je tada da na sebe preuzme zadatak stvaranja jednog orkestra sačinjenog isključivo od jevrejskih muzičara, i to u Palestini pod britanskim mandatom, kao gest protesta protiv nacističke diskriminacije. Znao je da je to istovremeno i mogućnost da spasi svoje kolege muzičare od nadolazećih strahota. U periodu od tri godine, kontaktirajući mnoge od onih koji su bili otpušteni i uplašeni, organizirao je audicije u Austriji, Njemačkoj, Mađarskoj, Poljskoj i Holandiji u nastojanju da formira budući orkestar od 75 članova. Nažalost, i njemu samom je bilo jasno da mnogi od onih koji neće biti izabrani, možda više neće imati niti šansu da prežive.

Nije bilo nimalo jednostavno doći do potrebnih dokumenata za odlazak na teritorij pod britanskim mandatom. Vlada iz Londona svake je godine dozvoljavala samo jedan mali, ograničeni broj useljeničkih viza, a sa muzičarima su se na područje budućeg Izraela useljavale i njihove kompletne porodice. Trebalo je za njih lobirati na mnogim utjecajnim mjestima i Huberman je iskorsitio sve svoje raspoložive kanale. Novac potreban za rad budućeg orkestra sakupio je nakon duge koncertne turneje po Americi, za ljubav ironije, upravo u onoj zemlji koja je odbila da prihvati jevrejske emigrante iz Evrope. Ali Huberman je osnivanje ovog orkestra prihvatio kao svoj životni zadatak, san za čije se ostvarenje borio svom svojom ljudskom energijom.

Sa Hubermanovom sudbinom se, u radu na osnivanju orkestra u egzilu preplela i sudbina jednog drugog slavnog muzičara, Artura Toscaninija. Veliki maestro, dirigentska palica o koju su se otimala sve svjetske pozornice tih godina, već se ranije sa ponosom suprotstavljao napretku nacizma i fašizma ("odvratan režim, brutalan i nepodnošljiv" ovako je opisao stanje u Italiji kada se odlučio na odlazak u SAD).

Slavni italijanski dirigent Arturo Toscanini koji je napustio svoju zemlju 1931. godine ne želeći pružati svoje usluge fašističkom režimu u domovini

Od odbijanja da 1931. godine diriguje u Bolonji koncertom na čijem je otvorenju bilo predviđeno izvođenje fašističke himne (što ga je koštalo fizičkog napada razularene gomile), do povlačenja sa čela festivala posvećenog Wagneru u Bayreuthu 1933. godine, uprkos laskavom pismu samog Hitlera koji ga je molio da promijeni ideju, on se nikada, poput svoje dirigentske palice, nije dao saviti. Njegov stav u odnosu na aktualne događaje uvijek je bio dosljedan i jasan, za razliku od mnogih umjetnika tog vremena koji, uprkos svojoj umjetnosti i javnom djelovanju, nisu imali hrabrosti da učine ništa više osim da ćute i okrenu glavu na drugu stranu.

Otišao je o svom trošku u Tel Aviv, decembra 1936. godine, kako bi lično dirigovao osnivačkim koncertom Palestine Orkestra, istog onog koji će, nekoliko godina kasnije, postati Izraelski filharmonijski orkestar. Znao je da će njegova gesta biti simbolična i snažna, da će

Poljski violinista jevrejskog porijekla Bronislaw Huberman

zbog same njegove popularnosti odjeknuti u čitavom svijetu, te da može inspirirati i druge ljude da se pobune protiv totalitarizama. "Činim ovo zbog čitavog čovječanstva", izjavio je. Ovim svojim činom Maestro je pružio podršku čitavom jevrejskom narodu i javno iskazao svoju opoziciju i gnušanje prema vladajućim režimima Njemačke i Italije. I program koncerta koji je sačinio imao je simboličan značaj. Uvrstio je u njega Notturmo i Scherzo koje potpisuje Felix Mendelssohn Bartholdy, veliki njemački muzičar jevrejskog porijekla čija je djela režim zabranio i čiji je spomenik u Leipzigu bio srušen za vrijeme Trećeg rajha. (Grad se odlučio da ponovo podigne spomenik svom muzičaru tek 2008. godine).

ovim orkestrom vodeći ga kroz mnoge turneje kako bi predstavio svijetu njegov kvalitet i umijeće.

Jedno od najljepših izraza zahvalnosti za ovu njegovu gestu možda je iskazao Albert Einstein u svom pismu Maestru:

"Osjećam potrebu da Vam kažem koliko Vas cijenim i poštujem. Vi niste samo jedan neuporedivi interpretator svjetske muzičke literature. I u borbi protiv fašističkih zločina Vi ste pokazali da ste čovjek velikog digniteta. Osjećam, takođe, najdublju zahvalnost za sve nade koje ste probudili Vašim neprocjenjivim naporima na promociji novog Palestine Orkestra. Sama činjenica da u vremenu u kojem živim postoji jedan takav čovjek, u stanju je da kompenzira sva razočarenja koja smo prisiljeni trpjeti".

Originalni logo Palestine Orchestra sa menorom koja formira zvučnu viljušku

Plakat koncerta u Levant Fair Hallu u Tel Avivu, 25. decembra 1936.godine

Ovaj njegov gest zaista je imao svjetski odjek i koncert su prenosile gotovo sve radijske stanice. I u sljedećim godinama Toscanini je više puta dirigovao

U prvim godinama rada orkestar je dosta vremena posvetio radu na svojoj sopstvenoj unifikaciji, obzirom da su izvođači pripadali različitim kulturnim tradicijama i izvođačkim stilovima. Jezici kojima su

muzičari govorili bili su prije svega njemački, zatim poljski, mađarski, ruski a samo mali broj njih je govorio hebrejski. Nastankom države Izrael orkestar je promijenio ime u Israel Philharmonic Orchestra i odmah postao integralni dio kulturnog života nove države i ponosni predstavnik jevrejske vrhunske izvođačke tradicije na pozornicama širom slobodnog svijeta.

Arturo Toscanini i Bronislaw Huberman za vrijeme osnivačkog koncerta

PROMOCIJA DRUGE KNJIGE DIGITALIZIRANIH RUKOPISA LUNE-LAURE PAPO (BOHORETE)

30. novembra 2016 g. u 19 sati, u Sali Akademije nauka BiH, promovirana je druga knjiga Bohoretinih rukopisa. Sadržaj te knjige čine socijalne drame: „Shuegra ni de baro buena“ (Svekrva ni od blata nije dobra), „Hermandad“ (Bratstvo), koje sa „Esterkom“ možemo smatrati trilogijom.

Promotori ove knjige su bili: Nj.E. g. Juan Bosco Gimenez Soriano – Ambasador Kraljevine Španije u BiH, prof.dr Cecilija Prenz – Kopusar, profesorica Univerziteta u Trstu, docent dr Edina Spahić sa Filozofskog fakulteta u Sarajevu, mr. sc. Fuad Orhanović – direktor Historijskog arhiva Sarajevo, mr. sc. Sejdalija Gušić, ex direktor Historijskog arhiva Sarajevo i mr. David Kamhi – redovni profesor Sarajevskog Univerziteta u penziji.

Ambasador Kraljevine Španije u BiH je u svom obraćanju izrazio veliko zadovoljstvo što je Ambasada učestvovala i pomogla izdavanje dvije knjige Bohoretinih djela, te će pomoći i u izdavanju treće knjige koja će izaći polovinom iduće godine. Na ovaj način je pomogla i obilježavanju 450 godina od dolaska sefardskih Jevreja u Sarajevo. Posebno je istakao izuzetnu saradnju Španske Ambasade sa Historijskim arhivom i Filozofskim fakultetom u Sarajevu, kao i veliku zahvalnost dr Ceciliji Prenz – Kopusar.

Dr Cecilija Prenz – Kopusar je istakla velike zasluge Laure Papo – Bohorete, kao svestrane književnice

zato što je ona bila prva koja je većinu svojih djela posvetila sefardskoj ženi i time ujedno svim ženama, kojima je dala centralno mjesto u svojim djelima. Na taj način ona je bila jedna od prvih feministkinja.

Dr Edina Spahić je bila izvanredan moderator cijele promocije pošto je aktivno učestvovala u cijelom zajedničkom projektu.

Mr.sc. Fuad Orhanović se zahvalio Ambasadi Španije na saradnji sa Historijskim arhivom te dodao da je to prva faza projekta, a da bi u drugoj fazi djela bila prevedena na bosanski jezik.

Mr.sc. Sejdalija Gušić je govorio o tome kako je ova knjiga izvanredno

tehnički urađena u svim detaljima. On je bio jedan od inicijatora za realizaciju ovog projekta.

Prof. David Kamhi je govorio o lijepom i čistom đudeo-espanjol jeziku kojim je Bohoreta pisala svoje radove, kao i o važnosti očuvanja ovoga jezika. Taj jezik bi trebao naći mjesto na katedri španskog jezika gdje bi se mogao izučavati. Ako se to ne ostvari, ovaj jezik će se potpuno izgubiti. U toku svoga izlaganja je citirao odlomke iz dva Bohoretina djela u originalu.

Promociji je prisustvovao veći broj zainteresovanih slušalaca.

DAVID KAMHI

Teks prof. Davida Kamhija (i Mirte Papo), koji smo pod naslovom „LUNA LAURA PAPO – BOHORETA Y SU CONTRIBUCIÓN A LA CULTURA BOSNIA“ ekskluzivno objavili u našem sedamdesetom broju na španskom jeziku a u ovom broju i na našem jeziku, objavljen je i u eminentnom talijanskom časopisu STUDI INTERCULTURALI iz Trsta.

LUNA LAURA PAPO – BOHORETA I NJEN DOPRINOS BOSANSKOJ KULTURI

„LOS ARBOLES VJEŽOS NO SE TRANSPLANTAN“
(Stara stabla se ne presađuju)
„VOZ DE PUEBLO, VOZ DEL SJELO“
(Glas naroda, glas neba)

Poslije I svjetskog rata, u Bosni i Hercegovini naglo se razvila književnost na „đudeo-espanjol“ (jevrejsko-španskom jeziku), koja je pored muzike zauzela najvažnije mjesto u cjelokupnoj kulturnoj tradiciji bosanskih jevreja - sefarda, i to naročito u Sarajevu, a manje u manjim mjestima (Banja Luka, Travnik, Tuzla itd.).

Bohoreta je bila pokretač i najzaslužniji njen predstavnik. Cijeli njen opus je bio najbolji dokaz želje da se sefardska kultura i tradicija u njeno vrijeme obogati, nadogradi i sačuva.

Djela iz zaostavštine Laure Papo Bohorete zainteresovala su po drugi put sefardologe koji su proučavali jevrejsko-španski jezik i književnost, 1962 g. nakon što je u beogradskoj štampi pisalo da se ista djelomično nalaze u Arhivu grada Sarajeva i kod njene nećake Gordane Kuiu u Beogradu. Prvi put su između dva svjetska rata o njoj pisali poznati sefardski filolozi i kritičari, uglavnom u jevrejskoj štampi i to: dr. Kalmi Baruh, dr. Samuel Kamhi, dr. Samuel Romano itd. na jevrejsko-španskom (đudeo-espanjol) jeziku, što naravno zbog jezičke barijere nije bilo dostupno široj publici.

Luna-Laura Papo rođena Levi je bila prvorođena kćerka (Bohoreta), Jude Leona Levija i majke Estere, rodila se 15. marta 1891. u Sarajevu. Od 1900. do 1908. godine porodica je živjela u Carigradu. Nakon toga sve do 1942. kad je umrla skrhanom bolom zbog smrti oba sina u ustaškom sabirnom logoru u Jasenovcu, živjela je u Sarajevu. Njen grob je zatrt. Najbolje je to opisao dr. Isak Papo ovim riječima: „Aun ke interada in il vježu Bet-Ahajim sefardi, una piedra sovre su kevura no egzisti sjendu ninguno

la elevanto“ (Mada zakopana na starom sefardskom groblju, na njenom grobu ne postoji kamen jer joj ga niko nije digao).

Neko vrijeme bila je u Parizu, gdje je završila šestomjesečni „Cours de vacances“ i dobila „Diplome superieure“ od L'Alliance francaise, kojom je stekla pravo da podučava francuski jezik i književnost, čime se dugo bavila. Govorila je moderni španski, francuski, njemački, te djelomično engleski i turski i naravno đudeo-espanjol. Posebno je važno da je tokom skoro cijelog života sakupila veliki broj španskih romansi iz daleke prošlosti koje se početkom 20. vijeka više nisu mogle čuti u Španiji, jer su tamo nestale, ali su se pjevale i govorele u Bosni. Sarađivala je sa španskim sakupljačem i filologom Manrique de Lar-om i nekim drugim. Njen utisak o korespondenciji sa Manrique de Lar-om je slijedeći: „Kon razon dišo Don Manuel Manrique de Lara kon el kual tuve el onor de kolaborar en su romansero sefardi: ke estas romanses tan antikas y tan guardadas onde mozotros les azen el efekto de un bouquet de klaveles y rozas en un kampo de jervas malas. Kuando puede maravijar ansina un kuate el kual en la tiera madre de Espanja ya desaparecio. A este senyor de Lara no se le topara palavras para maravijarse por los bijervos antikos contenidos en muestras romanses.“

U prevodu: „S razlogom je govorio Don Manuel Manrique de Lara, sa kojim sam imala čast da sarađujem na njegovom sefardskom romanseru: te su romanse tako stare i tako kod nas sačuvane da mu slične na buket karanfila i ruža u nekakvom polju korova. Kako nas tako može začuditi ta pjesma koja se u majci domovini već izgubila?

Ovom gospodinu Lari su nedostajale riječi da izrazi čuđenje i zbog starih riječi (antiknih) koje su sačuvane u našim romansama.“ /Bohoreta, La mužer sefardi de Bosnia, str. 64/ u prevodu: Sefardska žena u Bosni.

Važno je napomenuti da je i sama

Bohoreta pored ostalih, tom gospodinu govorila pomenute, sarajevske romanse.

Skoro je nepoznata činjenica da je Bohoreta svoje prve radove pisala na njemačkom jeziku i to o Moše Rafaelu Atijasu „Zeki- efendi Rafaeloviću“ poznatom visokom turskom finansijskom stručnjaku, poeti i prevodiocu: „Zekki-effendi Rafaelović, eine Skizze – von Laura Papo Bohoreta“, kao i sjećanje na njega u „Bosnische Post-u“; „Zekki-effendi, eine Erinnerung“ 1916. g.

U vremenu između dva svjetska rata, u Sarajevu i rijetko u nekim drugim manjim mjestima u Bosni, školovani Sefardi su pisali i govorili dva subidioma đudeo-espanjol jezika, stariji upotrebljavajući mnoge riječi predklasičnog jezika, a mlađi su taj jezik miješali sa lokalnim jezicima. Bohoreta je pripadala prvima i borila se za čisti jezik bez ikakvih natruha, naročito poslije izostavljanja nekih galicizama koje je upotrebljavala u početku u svojim djelima. Uvijek je to opravdavala starom poslovice „Los arboles viježos no se transplantan“. Pripadala je inače grupi sarajevskih intelektualaca (dr. Kalmi Baruh, Jakica Attijas, dr. Samuel Kamhi i Eliezer Levi), koji su u diskusijama oko načina pisanja đudeo-espanjol jezika, zastupali tezu da se taj jezik piše latinicom i to fonetskim pismom. Bohoreta je to napisala u djelu „La mužer sefardi de Bosnia, str.3: „Me siervo de fonetika (eskrivir komo se avla)“, u prevodu na naš jezik: „Služim se fonetikom (pisati kao što se govori)“.

Velika je zasluga Bohorete što je među prvim sefardiolozima uočila značaj sefardskih žena, većinom starije dobi, koje su beskompromisno čuvale sefardsku usmenu, pripovjedačku kao i muzičku tradiciju. Zvali su ih „nonas i tijas“. Naročito se to odnosilo na romanse. Bohoreta je to ovako opisala u pomenutom djelu na str.64: „I nostras nonas no mankavan de espiegar siempre la romanse i ejas gracias a estos antikos kantares se fragvavan entera una filosofia. Esto los era un gozo simpatiko.“ U prevodu: „I naše none nisu izbjegavale da uvijek tumače romanse, i zahvaljujući ovim antiknim napjevima stvarale cijelu filozofiju. To im je bilo drago i ugodno.“

„La mužer sefardi de Bosnia“ je bez daljnog prvo kulturografsko i etnografsko, ozbiljno djelo o značaju sefardske žene u svim segmentima njenog života u Bosni i Hercegovini.

Ovo djelo je Bohoreta pisala od decembra 1931. do augusta 1932 g., međutim ideja za pisanje tog djela je potekla već 1916. g kao reakcija na uvredljiv članak „Južnoslavenska žena u politici“ („Die Südslawische Frau in der Politik“)

Sa kćerkom Mirtom Papo – djevojački Kamhi

koji je izašao na njemačkom jeziku u listu „Bosnische Post“, gdje je Jelica Bernadzikowska Belović jedno poglavlje posvetila sefardskoj ženi u Bosni i Hercegovini. U tom članku je sefardska žena opisana kao neuka koja vjerno čuva patrijarhalne vrijednosti itd. Na to je Bohoreta reagovala u istim novinama i objavila odgovor na uvrede pod naslovom „Die Spanolische“ (sefardska žena). Dosta kasnije ju je dr. Vita Kajon (veliki sefardski intelektualac i govornik) nagovorio da taj odgovor razradi i napiše studiju „La mužer sefardi de Bosnia“.

Bohoreta je stalno pratila jevrejsku štampu, osobito „Jevrejski život“ i reagovala na sve što se tiče ponosa žena i mladih i starih. U „Jevrejskom životu“ br. 33 iz 1924. godine, Avram Romano – Buki napisao je priču „Dos vizinas en el kortizo“ (dvije susjetke u dvorištu). Priča opisuje dvije starije žene, koje su živjele početkom dvadesetog vijeka i žalile stara dobra vremena; kad su sefardske djevojke čekale svoje suđene, nasuprot ovih „sadašnjih“ što su išle u škole i pravile se moderne. Najgore je to što su te mlade, da bi se udale, mijenjale i vjeru. „I agora no lis es i aboltar la lei. Lis parese ki solu lus djidios kerin dota“. (A danas im nije ništa promijeniti vjeru. Čini im se da samo Jevreji traže miraz). Bohoreta je brzo odgovorila na ovo „Dunkui meldando esta linda kozeria de muestras mammas, mos kalio sonrijir, pensar, revoltar i dizir kon tristeza: Este Buki esta muj, muj jerado!“ (Dakle, čitajući ovu lijepu kozeriju naših majki, trebalo nam se nasmiješiti, razmisliti, pobuniti se i tužno reći: Ovaj Buki je mnogo, mnogo pogriješio).

Ako govorimo o Bohoreti kao poetesi, interesantno je da ona nikad nije pisala poeziju zbog same poezije nego je poezijom pratila svoj život. Ta poezija je bila jednostavna, lako čitljiva i svakom bliska bez obzira što joj život nije bio baš lagan. Ona je ovim stihovima to jako lijepo izrazila:

„Si se beve kale sufrir
Si no se sufri no es bivir
Si vienen dias de amargar
El kante aze todo ulvidar.“

(Ako se živi mora i da se pati
Ako se ne pati onda to nije život
Ako dođu dani teškoća
Pjesma će učiniti da se zaborave.)

Ona je u svoje pozorišne komade ubacivala vesele i šaljive stihove, kojima je opisivala život i rad u modnom salonu svoje sestre. Evo jedne takve pjesme i danas jako aktuelne u kojoj se radi o bogatoj gospođi starije dobi, kojoj Bohoretina sestra prodaje šešir koji odgovara njenim godinama, a gospođa se jako ljuti:

„Kero un čapejo, nada no me dan
Los anjos ke se eskondan i la mi vižes.
Si esto no alkanso, no me vengo otra vez.
Los kavejos blankos se pueden eskonder.
Se enviježes la senjora, ah ke desplacer.
Mansevez, la madama, no tenemos a vender!“

(Želim šesir, ništa mi ne daju
Neka se godine sakriju i moja starost.
Ako to ne dobijem, drugi put ne dolazim.
Sijede kose mogu se sakriti.
Stari se, gospodo, ah koje muke.
Mladosti, madame, nemamo na prodaju)

U sva njena djela Bohoreta je utkala u radnju romanse i pripovijetke.

U nekoliko svojih radova je potencirala značaj običnih, često siromašnih ljudi, radnika i sitnih zanatlija, koji su rado prihvatili njene ideje, a ona se zato posvetila radničkom društvu „Matatja“.

Zvali su je „La madri di la Matatja“ (majka Matatje) jer je bila ne samo autorica komada koji su se izvodili, nego i kompozitor i aranžer pjesama ili romansi, te je pratila pjevače na klaviru i gitari. Naročito je voljela glumce Šaloma Danitija, Bukija Demaju i Alberta Atijasa i glumice Merjamu Papo Sason i Sidu Daniti.

U svojim pozorišnim komadima često je ismijavala ne samo bogataše – trgovce, nego i lažan elitizam, snobizam i hvaljenje doktorskih i svih drugih elitističkih titula, a hvalila radinost i poštenje običnih ljudi.

Tokove govornog jezika bosanskih Sefarada, u svakodnevnom međusobnim razgovorima bilo je teško pratiti jer u doba Bohorete nije još bilo pisane gramatike i sintakse kao ni rječnika, a samo se u vjerskim školama predavalo na idiomima Sefarada, bez obzira što je prije toga Zeki-efendija Rafaelović već napisao poznato djelo „La istoria de los žudios de Bosnia“ i što je izlazila revija „La alborada“ koju je uređivao rabin Abraham Kapon koji je u Sarajevu došao iz Rusčuka, u kojima je jezik bio biran i čist i gdje su autori poštovali pravila pisanja i gramatike i sintakse.

Njen književni opus se sastoji iz slijedećih djela: „Esterka“, „Renado mi nuera Grande“ (Renado moja velika snaha), „Shuegra ni di baro buena“ (Svekrva ni od zemlje nije dobra), „Ožos mios“ (Moje oči), „La pasencia vale mučo“ (Strpljenje

mного vrijedi), „Tjempos pasados“ (Prošla vremena), „Avija de ser“ (Bilo jednom) i druga.

Bohoreta je napisala i slijedeće pripovjetke: „La paparoza di tijo Kako Montijera“ (Pelargonija tetka Kakija), „Dulse de rozas“ (Slatko od ruže), „Tija Merkada di Jahiel Finci“ (Tetka Merkada Jahiela Fincija).

Bohoretina djela su važna jer su bila napisana u svrhe: prosvjećivanja, upoznavanja i čuvanja narodne tradicije i jezika sefardskih Jevreja te propagiraju marljivost, trezvenost, prava žena i socijalnu pravdu za sve ljude i prije svega ponos i samosvijest sefardskih Jevreja.

Ta djela treba posmatrati i cijiniti kao izvor za proučavanje folklor, običaja, psihologije i intonacije đudeo-espanjol jezika kako su ga govorili sarajevski Sefardi sa svim atributima, poslovicama („refranes“), pripovjetcima („kuentos“) itd.

Bohoreta je svoja djela pisala na đudeo-espanjol jeziku koji se u Sarajevu zvao „đidjo“, a neka djela su prevedena i na naš jezik. Bohoretin doprinos bosanskoj kulturi i tradiciji je bio ogroman pošto je sefardska kultura i tradicija dio integralne kulture i tradicije svih naroda koji žive u Bosni i Hercegovini.

Budućim čitaocima će se otvoriti staro Sarajevo, u kojem je svaki peti stanovnik bio Jevrej. To je Sarajevo naših majki, nona i svih drugih znanih po imenima a i po nadimcima jer stranice pisane đudeo-espanjol jezikom podsjećaju na maternji jezik, djetinjstvo i drage komšije i prijatelje drugih nacionalnosti, a prije svega na naše sefardsko porijeklo.

Sarajevo, 14.05.2016.

MR DAVID KAMHI,

redovni prof. Sarajevskog Univerziteta, u penziji

Sjećate li se Blanke ?

To se tako i dogodilo, ali netom pred početak II svjetskog rata. Iznajmili su mali jednosoban stan. Bilo im je lijepo. Ugađali su jedno drugom koliko su mogli. A kad se dvoje vole, sve se može i ništa nije teško. Blanka je i dalje radila u modističkoj radnji. Pored toga, nije joj bilo teško voditi domaćinstvo s obzirom da je bila iz, već opisane, mnogobrojne porodice. Esad je povremeno radio neke poslove radi zarade za život. Mnogo je čitao. Najviše je vremena posvećivao ilegalnom partijskom radu. Volio je cvijeće i Blanka je vodila računa da uvijek u vazi ima koji cvjetić. Međutim, njihovi sretni dani ne potrajaše dugo. Esad je počeo pobolijevati. Sve je rjeđe izlazio iz kuće. Liječenje je u bolnici par puta. Zdravlje mu je bilo ozbiljno narušeno. Bila je to posljedica i njegovih zatvorskih dana.

U to vrijeme Hitler je već uveliko harao Evropom. Pokoravao državu po državu i neopisiva zla činio. Obični ljudi i nisu bili informisani o zlu koje se događa i koje neminovno navire prema Kraljevini Jugoslaviji. Ali komunisti su to znali i organizovali svoje redove spremajući se za odlučan boj - za dizanje opštenarodnog ustanka. Odlazeći iz grada na Romaniju i ostale planine, tajnovito, jer su već u aprilu 1941. godine ušli Nijemci i ustaše u Sarajevo, ostavljali su svoje ilegalce u gradu. Oni su imali određena zaduženja. Po zadatku Partije, a radi Esadovog lošeg zdravstvenog stanja, ostavljeni su za ilegalni rad Esad i Blanka u Sarajevu. Njih dvoje su se odmah, tiho i neprimjetno preselili u drugi stan koji se nalazio u mahali. Tu se Blanka već pri prvom dolasku pojavila u zaru i pod imenom Bahra Ferušić. To je jako dobro funkcionisalo. Sa konama je uspostavila već uobičajeni topli odnos. Pri prvoj kahvi ona im je, onako uzgred ispričala svoju nevolju, da joj je muž jako bolestan pa kroz to i nervozan i da ima puno obaveza ona oko njega, a stan tijesan. One su to sve shvatile i nisu ih uznemiravale. Tako su Blanka i Esad mogli u miru obavljati svoje partijske zadatke. Esadov vanjski saradnik bila je njegova Blanka. Jedno od važnijih zaduženja bilo je da slušaju „radio-vijesti“ bilježe šta kaže Radio London, Radio Moskva... Kasnije bi on to stilizovao i napisao u vidu letka, trudeći se da u tim teškim danima ljudima digne moral. Zatim Blanka u zaru ide do drugog važnog ilegalnog punkta, a to je do druga Fahrije Ajanovića. Tu su se na šapirograf štampali i umnožavali letci i preko partijskih simpatizera i skojevaca rasturali po Sarajevu.

Jednog dana Blanki dojavio neko da su joj roditelje i neke od braće i sestara, koji su se zatekli kod kuće, ustaše u noći istjerali iz kuće i otjerali u logor. Suvišno je i opisivati kako ju je to pogodilo. Saznala je preko svoje veze da već treći dan na sporednom kolosijeku željezničke stanice stoji veliki transport pun komunista, antifašista, Jevreja, Srba i Roma. Iz zatvorenih stočnih vagona čuje se dozivanje, plač, jauci...

Blanka je odmah skuvala lonac graha, obukla zar, ponijela lonac i kašiku i odlučno krenula prema stanici. Prilazeći transportu sa zadnje stane, preko nekih avlija i bašči, prođe kraj ustaše - stražara. Kao ne vidi ga. On je zaustavi:

- Šta je, kud si navrla ? Ne moreš proći ja sam ovde glavni.

- Sad vidim da si glavni. I jesi, vala, za tog posla.

On se malo isprsi, popravi kapu sa velikim U i potapša se po redeniku. Poraste mu ponos. Nije šala, hanuma ga pohvalila. A Blankin zar, cipele, tašna i dva prstena bili su dovoljni da on shvati da je ona iz begovske porodice. Ona je to znala i radi toga se tako oblačila sve vrijeme (ratno) dok je bila u Sarajevu.

- Šta je sad kud, si navalila?

- Rekoše mi, bolan, da mi je u ovijem vagonima kona. Alaha ti, puščaj me do nje, glave mi je valjala u životu.

Ustaša od dosade obavljajući dugočasnu stražu ne reče „odbij“ već upita:

- Ma od kojih si ti, koje famelije, ne reče mi?

- Nisi, vala, ni pito. Ja sam od Nurudin-bega.

- „S ovom gospojom moram fino.“, pomisli stražar kad je to čuo.

- Veliš ideš koni, šta to nosiš?

- Već sam ti rekla, koni i njenoj djeci. Ona me je izliječila od uroka, nedo Alah nikome take muke.

Govori to Blanka, a misli na svoju maminku, tatu, braću i sestre. Napetost u organizmu neopisiva. Misao nemoguća iziđe iz nje, nujna, pa pognute glave nastavi:

- Nosim, bolan, malo graove čorbe, da pokusaju. Da joj dobro dobrim vratim. Alah dragi sve vidi.

Stražar pomisli – “Pa sigurno On vidi i mene! O, šta ću sa ovom ženom?“, pita, se. Blanka se ohrabrila pa nastavi, smanji se u svojoj poniznosti:

- *Molim te, puščaj ih napolje da ovo pokusaju, pa možda se i ne vrate unutra. Ha, šta veliš?*

Razbjesni se ustaša:

- *Ženo, ne navaljivaj, to što ti tražiš je preveć. Idi pozadi, pronađi hin i ne vraćaj se ovijem putem. Previše sam se ja s tobom raspričo! More mi i prisjesti, a ovo mi je prvo stražarenje.*

- *Neće, ne do Bog, fala ti.*

Krenu Blanka pored vagona, koji su imali visoko male otvore sa rešetkama. Kroz njih su dopirali tužni zvuci i smrdljivi zrak. Nije ni čudo, tu su već treći dan zaključani. Sa prednje strane vagona čula se škripa koraka, po tucaniku i šljaki. Sagne se Blanka da vidi ko to tamo hoda. Nije drugi stražar, toga se bila uplašila. Ugledala je noge željezničara, šaptali su i kuckali po točkovima, onako u hod. Laknu joj. Tiho je dozivala svoje: “Maminko, Rikice.“ Iz trećeg vagona odazvaše joj se. Nabiše lica u rešetke, tako i na drugom otvoru. Kratko i tiho im je rekla da se ne brinu: “Biće sve dobro, oslobodit će vas. Nisim i drugovi imaju saradnike u policiji. Oni rade na tome.“ Malo im podiže moral, dade im nade pa ih je lakše u oči pogledala. Dogura neki panj da se popne na njega kako bi ih mogla kroz rešetke nahraniti, koliko - toliko. Mahnito su srkali, gladni, žedni, jadni. Bilo je tu i drugih usta, te se lonac brzo ispraznio. “Dolazim opet sutra sa porukom od Nisima . Milovali su je pogledima, a i ona njih. Uputi se opet preko bašči i krivudavih puteljaka da izbjegne bilo kakve susrete. Oni ostadoše u pretrpanim vagonima čekajući u nadi sutrašnji dan, a nisu imali pojma da je u tom momentu i njihov Nisim sužanj. Bio je u zatvoru u pravoslavnoj bogosloviji, krvavog lica i izbijenih zuba ustaškim bokserom. Tako je prošao i brico Sarajlija David Binko Levi, koji ga je tad brijač, dolazeći tu na prisilni rad. Nije bio zatvorenik. Nisim mu je šapnuo neku poruku, stražar primijetio i obojicu premlatio .

Slijedećeg dana nije više bilo logoraškog transporta. Odvukli su ih u ovozemaljski pakao u koncentracioni logor. U nepovrat. Blanka više nikad nije vidjela svoje roditelje, braću i sestre.

Esad, iako bolestan, bio joj je velika podrška. Hrabrio je. Zapošljavao raznim ilegalnim obavezama, samo da ne misli stalno na svoje. Blanka se vrlo napatila i fizički i psihički. Okupacija, rat, strah od policije, neimaština, a u takvoj situaciji morala je njegovati tuberkuloznog supruga. Nažalost, krajem 1942. ili početkom 1943. Esad je umro. Poslije izvjesnog vremena po Blanku je došla “veza“ i tako je konačno stigla u partizanski odred.

Oslobođenje naše zemlje zateklo ju je u činu poručnika a poprse su joj krasili Spomenica 1941. i 7 odlikovanja iz NOR-a. Pošto je i dalje bila vojno lice, napredovala je do

čina kapetan I klase. Došla je u Sarajevo puna entuzijazma i energije. Radila je na važnim i odgovornim poslovima. U slobodno vrijeme igrala je ping-pong u FIS-u, pa pošto je za kratko vrijeme pokazala zapažene rezultate, povjereni su joj juniori da ih trenira. Svima je ostala u lijepom sjećanju i uvijek su je na ulici zaustavljali da bi popričali sa njom. Uporno je učila francuski jezik. Odlazila je rođici u Grenobl, gdje je stjecala govornu praksu. Imala je i nekoliko učenika kojima je davala instrukcije iz francuskog, pa tako i mom sinu Ognjenu.

Esada nije bilo fizički, ali je živio u njenim mislima i sjećanjima. Par godina poslije Oslobođenja jedna je škola u Sarajevu dobila njegovo ime. Na Dan škole “Esad Ferušić“ Blanka je bila uvijek pozivana kao prvi počasni gost. Škola je još uvijek na istom mjestu, ali sad nosi drugo ime .

Živjela je sama. Često smo se vidali, pozivali je na ručak. Poslije ručka uz kafu ona bi nam uvijek nešto interesantno ispričala. Jednog dana poče priču ovako: “Odmah poslije Oslobođenja, kad sam stanovala kod Nisima i Ankice, jednog dana neko zazvoni na vrata. Ja ih otvorih, kad tamo stoji Ibrina Fata. Gleda ona mene, gledam ja nju. Prepoznamo se, iako se godinama nismo vidjele. Zbunjene i iznenađene obje. Ona već zvonila na neka vrata, pa sretna daje konačno ovarisala na prava. Gledala je ona, po vratima nešto i piše, ali to joj nije pomoglo, reče da ne zna čitati. Ude Fata, pozdravimo se, sjedosmo i započesmo priču. Prvo s brda - s dola, pa onda sve po redu.

- *Kako su tvoji kod kuće, Ibro, sinovi? Jeli ti mati živa? Jeste li za vrijeme rata morali bježati od kuće?*

- *Eh moja Blankice , bilo je svašta, to je duga priča. Kako bi drugima, tako i nama. Malo bježi, malo se sakrij u onaj gaj poviše kuće, gdje su nekad naše dvije famelije o Jurjevu ladovale. Ondak opet prišuljaj se kući i tako to. Mnoge su vojske prošle našijem selom. Ništa nam nisu davali, a bogami neki su uzimali, otimali ako ne daš. Sinove smo sakrivali fala dragom Alahu, sačuvali. Čeljad su mi srećom živa. Mater sjedi na minderu kraj pendžera. Jedan mi se sin oženio, onaj mlađi, a stariji nikako još ne šće.*

- *A šta ti radi Ibro, kako je on?*

Ne mogu se požaliti, dobro je, ne da se, radi o voću. Znaš ti nega. Vazda su mu kruške, šljive i sve ostalo iz bašće na pameti. Namjeran je da sađemo u Tešanj. Otvorio bi nešto piljare. Nego bolan, sad da čujem kako su tvoji, kako su ih ono zvali Mamin i Maminka? A bilo je vas djece podosta, koliko se sjećam govorilo se - sedamnaestero? A jel’de, nekoliko ih je u mladijem danima umrlo još dok ste bili u Tešnju?

- *E, moja Fato to je tužna i pretužna priča. To ću ti ukratko ispričat. Spomenulo se ne povratilo se. Nemam snage da ti to sve opisujem. Još se nisam povratila od nesreće koja me je zadesila. Nisi ni znala, ja sam se bila udala pred rat za mog Esada. Na žalost rano je umro od tuberkuloze - sušice. Nema nas Fato, pobilo nas po logorima, oca i majku i mlađu djecu. Nas nekoliko starijih odosmo u partizane. Borili smo se, i te kako .*

Na kraju smo, od nas sedamnaestero djece ostali živi samo nas troje : Nisim, Samika i ja. Eto sad znaš.

Blanka uzdahnu, malo klonu glavom. Nasloni je na dlan. Zašuti. Fata zakuka, gleda je u nevjerici. Pobljedi žena, malo se zaljulja. Blanka donese dvije čaše vode i dvije kocke šećera. Popiše i malo se povratioše.

- *Ah, draga moja, more’l to biti istina?*

- *Nije more li, nego je istina. Tako je to bilo.*

- *Haram im bilo dušmani jedni, dabogda him se trag zatro . Budi sigurna Blanka, Alah dragi to sve vidi. Platiće to sve oni jal’ na ovom ili onom dunjajluku*

Dodoše kući Nisim i Ankica i počese pozdravi i pitanja za zdravlje. Tako se završi ova tužna priča. Poslije ručka, uz kafu opet priča, evociranje starih uspomena. Blanka gleda Fatu, zna da je nepismena i da nikad u Sarajevu nije bila, pa je upita:

- *Fato bolan, kako ti nas nađe? Ko te dovede?*

- *Niko vala, dojdoh sama.*

- *Kako sama?**

- *Lijepo bogami. Menije moj Ibro sve opričo i kažo. On sve zna, ko svjecki čojek. Zapamtijo kad onaomad bi nešto bolestan, pa dojde do Nisima da ga vodi doktoru. Sad je dobro, fala ti Nisime ko bratu.*

Blanka znatiželjna opet reče: “Pa dobro, počni pričat kako te je uputio?” Obrisa se Fata oko usta i po bradi i poče ovako:

- *Ibro je mene pošlo važnijem poslom do vas, ali to ću vam na kraju rijet. Kad mi je reko da moram u Sarajvo, ja se lijepo pripadoh. Kud ću bolan ja u taj daleki svijet? To ti ja ne morem i ne znam. Stra’ me vata. “Moreš, moreš...” reče mi Ibro i nastavi: “Spremi nešto milošte za njija tamo. Ispeci pitu, sir, kiselinu, jabuka i ako još šta imaš. Sutra sabajle moramo saći u Tešanj da uvatimo prvi avtobus za Dobo. Tebe ću u njega sjesti. Ti ćeš otići, a ja ću se kući vratiti dok obajdem poznate u čaršiji.“ Dalje on meni govori: “Avtobus će stati nekoliko puta do Doboja. Njeko će izići a njeko ući.“ “A kad ću*

*ja?** rekoh. “NIŠTA TI, samo sjedi kako sjediš, a izajdi kad vas cijeli dunjajluk pojde izlaziti i kad ugledaš kroz pendžer svoga brata Ramu. E to će ti biti Dobo. Dalje avtobus ne ide. Tu se mašina odmori i ohladi pa se vraća u Tešanj sa drugijem putnicima. Rami sam ja već javio da te sačeka i kako dalje da upravi s tobom.“ Tako i bi. Pojdoše svi napolje, Ramo moj maše kroz staklo. Meni pade kamen sa srca. Znam, on će me uputiti kako treba. Ja ko će, ako neće brat rođeni! Odvede mene Ramo do njake crne zadimljene mašine koja za sobom vuče, kako reče Ramo, vagone. Kaže: “ To ti se sve skupa zove voz.“ Kažem ja njemu: “Znam.“ Ibro mi je ispričo ovo: “Kad te Ramo uvede u voz za Sarajvo, kartu će ti dati, čuvaj je. Kad naiđe onaj što buši karte pitaj, znaš govoriti, da ti kaže kad stiže voz u Sarajvo.“ Tako i bi, vozim

se ja, uživam ko nikad u životu svom. Gledam ljepotu kroz pendžer: njive, goveda, bašče, voćnjake, šume, njeku veliku rijeku, mostove, kuće... Ibro mi je reko: “Izajdi iz voza kad vas cijeli dunjajluk pojde izlaziti.“ Ja pojdoh van, i ugledah jednog čoeke isto obučen ko onaj što mi probuši kartu I više glasno: “SARAJVO!“ Ali Ibro mi je reko: “Idi za tim dunjajlukom, pa ćeš doći do manjeg voza koji je ofarban u crveno i žuto.“ Tako ja i učini. Reče i to da se taj manji voz zove T R A J V A N. “Dobro pazi i ujdj u njega. On vozi u čaršiju.“ Stojim ja tako, sabirem se . Gledam svijet, gledam trajvane. Srce mi veselo kuca, pa ja došla sama dovlen. Slušam šta ljudi oko mene govore. Njeko veli svojemu: “nećemo se gurat u ovaj, čekaćemo drugi“. Pitam ja njija: “A kad ima drugi?“ Kažu “Neš puno čekati, ima hin puno“. Tako i bi. Čekam a u glavi čujem kako mi je Ibro govorio: “Ujdj i sjedi, broji stacije na prste, ima hin šes. Stacija ti je kad trajvan stane. NIŠTA TI! Sjedi smirom i seiri. Svjet ulazi i izlazi. Trajvan krene pa jopet stene, NIŠTA TI, samo sjedi, broji na prste. Fato, kad trajvan šesti put stane, blago meni, ti izajdi. Trajvan ode dalje, a ti kako si sašla iz njega, pogledaj pridase i samo malo poviše, pa ćeš ugledati jednu žensku razgoličenijeh prsiju, stoji, digla ruke gore i s njima drži njaku bijelu loptu. A dolje je, fala Alahu, u njesto umotna.“ Zaustavih ja Ibru i pitam: “Pa zar tako sramotno golo ženskinje hoda po ulici u Sarajvu?“, a on veli: “Ne hoda bona, ona stoji“. “Pa ako je stajala tako ta rospija kad si ti bijo, valjda se je do sad makla. Sram je bilo kad je bez obraza!“, tako ja njemu velim. “Hajde Fato šuti, nije se makla vidjećeš je, ona je vajek tamo!“ Tako vam je to i bilo, samo je falio, ona je od kamena čini mi se napravljena. Ne reče mi Ibro da je tu i jedan kršan momak, lijepo razvijen, ko da se je baco kamena s ramena. Bogami ga je njeko lijepo napravijo! Odlaze trajvani dalje kako je Ibro kazo i na kraju je reko da se ja vratim nekoliko kuća i na koncu: “Fato pismena si, broj šesetčetri!“

Svi su bez daha slušali Fatu. Pogledaše se zadržani Ibrinom mudročću i Fatinom bistrinom. Oglasi se Nisim:

- *Sad nam reci kojim si nam dobrom došla? Dobro izgledaš, sigurno ti doktor ne treba?*

- Ne treba meni doktor, fala Bogu. Nego rekla sam Blanki da je Ibro namjeran da u čaršiji otvori malu piljarnicu. Dosta je nama teškog težačkog života. Sinovi škole završili - rade. Mi bi sašli s brda u čaršiju. Nješto bi prodali gore, a nješto ostavili neoženjenom sinu. Mladjeg smo podmirili. A ono vi ste, prije rata, kad ste se odselili u Sarajvo, ljeti dolazili u Tešanj u svoju kuću. Pa i nama gore ste izlazili. Kuća vam propada, tako je to kad niko u njoj ne živi. Pa eto pita Ibro, hoćete li dolaziti ili bi je prodali? Ako je na prodaju mi smo mušterije. Nemojte šta zamjeriti, eto on je mene zbog toga pošlo a i da se vidimo.

- Znaš šta Fato, nismo o tome ni razmišljali, nego ti prenoći ovdje, pa ćemo te ujutro smjestiti u voz. Dotle ćemo se nas troje, jedini koji smo preživjeli od nas 17 braće i sestara i roditelja, ove ratne strahote, o tome porazgovarati i ujutro ti reći šta smo odlučili.

Fata je jedva dočekala da svane i da čuje šta su se dogovorili. Povede se razgovor uz jutarnju kafu, a malo su duže mogli sjediti jer je to bila nedjelja, pa nisu morali žuriti na posao. U to vrijeme i subota je bila radni dan.

Poče Nisim:

- Fato, tebi hvala što si došla da to pitaš, Ibru pozdravi i drago nam je da želite da živite u kući naših roditelja i našeg djetinjstva. Teško bi se odlučili da je prodamo nekom nepoznatom. Ali kad ste vi u pitanju, nama je to drago, pa ako nas put nanese kad u rodni Tešanj, za koji nas vežu lijepe uspomene, svrat ćemo do vas kao do svoje familije. A što se tiče cijene...

Tu ga Fata energično prekide:

- Eh, o parama nećemo. To su razgovori za muškinje. Doće Ibro maksuz zbog toga u Sarajvo.

Krenula je Fata kući vedra i čila. Može pred svog Ibru svijetla obraza. Obavila je zadato. Osim toga zna sad putovati. Ne boji se više ni voza ni trajvana. Činilo joj se kao da je za dva dana prošla kroz neku školu. Životnu! Ibro kasnije dođe u Sarajvo na muški razgovor sa Nisimom, koji se završi na obostrano zadovoljstvo. Ode Ibro kući pjevajući, prezadovoljan. Dobio je kuću budzašto i utvrdio prijateljstvo sa preostale troje žive djece Albahari Šabetaja, trgovca iz Tešnja.

Ovu priču o Fatinom putovanju, nazvali smo - NIŠTA TI!

Godine su tekle kao rijeka, koja uvijek negdje žuri. Život je bio dinamičan. Puno se radilo, sa velikim elanom. Vrlo često i prekovremeno. Nikome nije ni padalo na um da za taj rad traži honorar. Reklo bi se da taj izraz tada, u poslijeratnim danima, nije ni postojao. Konačno stiže Blanka i do čestito zarađene penzije. Lijepo je provodila penzionerske dane. Odlazila u Blažuj u svoju vikendicu. Nikad sama, voljela je društvo. Nekađ na more, nekađ na Jahorinu na skijanje. Tako je to bivalo dok godine i ratne posljedice nisu učinile svoje. Postepeno je slabila, onemoćala. Bilo je riskantno da živi sama, pa je Nisim smjestio u Penzionerski dom u Sarajevu, koji se nalazio u Aleji "Dr Branka Bujica". Nije to baš išlo lako, nije htjela u Dom. Svi smo je ubjeđivali da je to za njeno

dobro. Posebno brat joj Nisim. Pristala je, pošto je u svom stanu pala i tri dana se nikom nije javljala. Svi smo je u Domu posjećivali i bila je prilično zadovoljna boravkom tamo.

Tako je to bilo sve do onog kobnog dana (1992) kada je Sarajevo osvanulo blokirano barikadama. Zatim pucnjava - rat. Dom je ostao izvan barikada. Nismo mogli a ni smjeli do Blanke. Bilo je opasno po život. Dok su telefoni radili, nazivala sam Dom i razgovarala sa upravnicom. Tako sam saznala da je tamo stanje očajno. Većina radnog osoblja ih je napustila. Nekoliko njih koji su ostali, trude se i preko svojih mogućnosti, da pomognu šticienicima. Vode i struje su vrlo rijetko imali. Snabdijevanje iz opkoljenog Sarajeva nije više bilo moguće, rezerve hrane se smanjuju. Već tada, u početku septembra 1992. šticienici su dobijali samo jedan obrok dnevno, tako mi je rekla osoba koja se predstavila kao upravnica. Šticienici bauljaju po Domu. Nisu smjeli izlaziti napolje. Blanka je opet pala i slomila nogu.

Beogradska Jevrejska opština stupila je u kontakt sa vlastima srpskim na Palama i dobili su saglasnost od njih da mogu bezbjedno evakuisati Blanku i još nekoliko Jevreja sa Grbavice.

Blankin tata je imao brata Davida, a njegova djeca su: Flora, Rahela, Judita i Moric. Često im je odlazila u posjetu. Uglavnom je spominjala Juditu - Jucu. Pa upravo ta Juca je mnogo učinila za Blanku radeći na njenoj evakuaciji i transportu do Beograda. U Beogradu ju je dočekala i prihvatila sestrički u svoj stan. Poslije izvjesnog vremena, Blanka je smještena u Penzionerski Dom Tikveš, koji je plaćao Joint. Tu je umrla neke ratne godine i sahranjena na obližnjem groblju.

Draga moja Blanka, bogata je staza tvog životnog puta Gdje si rasla, a gdje ustrgnuta! Svijet tamo dolazi, al' niko ne odlazi. NIŠTA TI!

Svi ćemo tamo kad nam bude suđeno.

Za „Jevrejski glas“ DRENKA (OSTOJIĆ) LEVI

POJAŠNENJE BOSANSKIH IZRAZA

mejtef	muslimanska predškolska vjerska škola
hanuma	gospođa
minder	sećija
haram	kletva
dunjajluk	narod, svijet
sabajle	zorom
hin	ih (u značenju: njih)
him	njima
seiriti	gledati

DANCE ME TO THE END OF LOVE

U Los Angelesu preminuo Leonard Cohen, kanadski kantautor i književnik.

Tko od nas ne prepoznaje već početne taktove pjesama koje smo pjevušili nakon prvog slušanja: Aleluja (Hallelujah), Tvoj sam čovjek (I'm Your Man), Tako dugo Mariana (So Long, Marianne), Svi znamo (Everybody Knows), Suzana (Suzanne), Plešimo do kraja ljubavi (Dance me to The Ene of Love) i mnoge, mnoge druge pjesme Leonarda Koena (Leonard Cohen). Plijenila nas je lakoća i pjevnost njegovih kompozicija jednostavnih akorda, njegov osebujan glas godinama sve dublji, hrapaviji. U Los Angelesu je 07. novembra 2016. u 82 godini taj je specifični glas zauvijek utihnuo.

Rođen je 21. septembra davne 1934. godine u Vestmontu (Westmount) dijelu Montreala u kojem se govori engleski, (Montreal se nalazi u kanadskoj frankofonskoj pokrajini Kvibek (Quebec), u jevrejskoj obitelji. Njegova majka Maša Klotinski (Marsha Masha Klonitsky) bila je kćer litvanskog vjeroučitelja Rabi Solomona Klotinskog (Solomon

Klonitsky-Kline). Njegov djed sa očeve strane Leon Koen (Lyon Cohen) bio je predsjednik Kanadskog jevrejskog kongresa dok mu je otac Natan Koen (Nathan Cohen) osnovao i uspješno vodio lanac trgovina odjećom. Govoreći negdje na vrhuncu svoj slave Leonard je sjećajući se svojeg djetinjstva izjavio: „Imao sam vrlo mesijansko djetinjstvo. Rečeno mi je da sam potomak Arona, vrhovnog svećenika.“

Prve korake u svijetu umjetnosti čini pišući poeziju. 1956. godine upisuje se na prilično proslavljeno sveučilište Mek Gil (McGill) i sluša kolegije iz pravnih i ekonomskih znanosti, te engleske i svjetske književnosti te iste te godine objavljuje i svoju prvu knjigu pjesama „Usporedimo mitologije“ (Let Us Compare

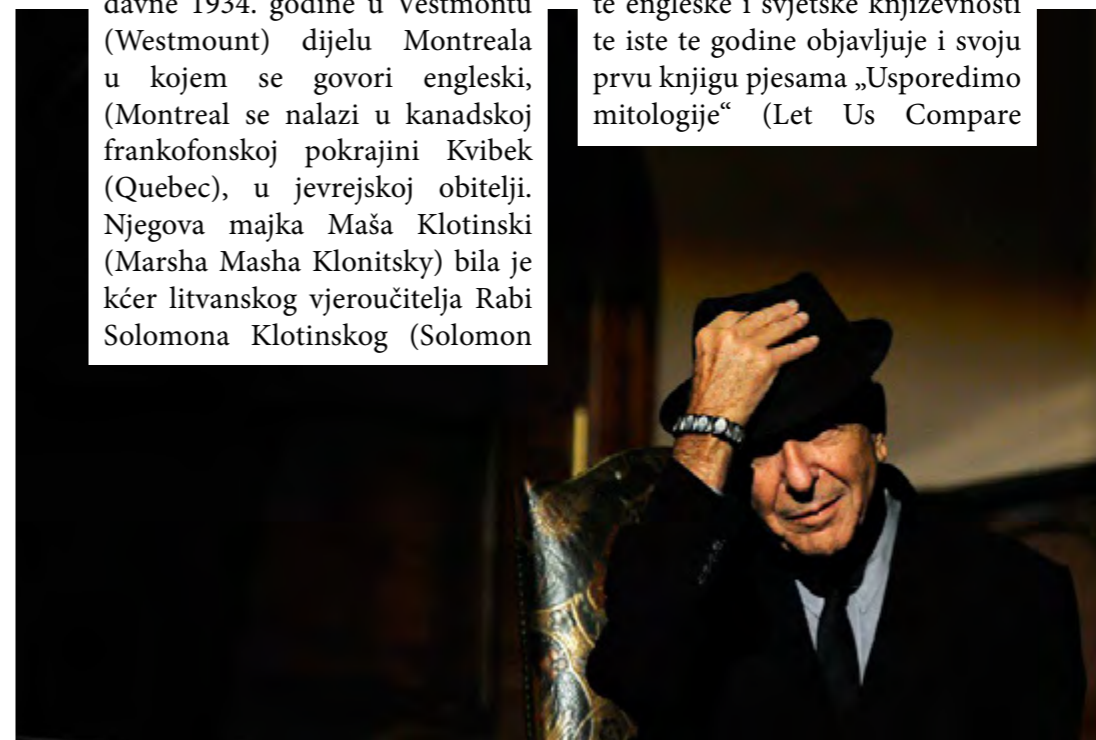
Mythologies). Uvidjevši da se od poezije baš i ne može živjeti onako kako je želio okreće se muzici komponirajući i izvodeći melodije oplemenjene vlastitim stihovima. Pojavom njegovog prvog autorskog albuma „Pjesme Leonarda Koena“ (Songs of Leonard Cohen) 1967. godine otvaraju mu se vrata mnogih diskografskih kuća, klubova u kojim nastupa i poznatih koncertnih dvorana. Nižu se uspjesi, mnogi hitovi, no, on kao da nije zadovoljan. Seli u Ameriku a zatim u Grčku, Norvešku, Kubu, Englesku te ponovo Ameriku. 1994. godine iznenada se povlači u Zen-budistički samostan u kojem provodi narednih šest godina. No, ni mir i kontemplacija hrama nisu mogli umiriti njegov nemirni duh pa se vraća u Los Angeles i onom što je najbolje radio, svojim kompozicijama, pjesmama i gitari.

Mnogo bi nam prostora oduzelo nabranje svih njegovih nezaboravnih kompozicija, autorskih albuma, koncerata održanih diljem svijeta, zbirki poezije, novela, romana. Isto tako bi nas daleko odvelo nabranje svih ikona pop-rok stratosfere sa kojim se susretao i družio, nikad ne podliježući utjecajima vremena i mode, ostajući vjeran svojim baladama koje su osvajala srca mnogih generacija diljem planete.

Iz svog doma u Los Angelesu otišao je tiho 07. novembra 2016. Prema riječima njegovog sina Adama sa svjetske pozornice sišao je spokojan i umiren spoznajom da je pjesmom "Želite to mračnije" (You Want It Darker) čiji refren : Hineni, hineni / I'm ready, my lord" (Ovdje sam, ovdje sam / Spreman sam moj Gospode) u svom životu učinio sve što je želio.

PAVLE KAUNITZ

/Jevrejski glas/ 29

IME I PREZIME	TEKST ZA JEVREJSKI GLAS	IZNOS
SOCIJALNA KOMISIJA		
PORODICA PELJA I TABORI	Sjećanje i kadiš na našu Klaru Pelja	50 KM
NADŽA I JAKOB FINCI	Prilog za Socijalnu komisiju	50 KM
LJERKA DANON	Povodom 20 godina od smrti dragog supruga Eliasa Danona	50 KM
MORIC KAVESON	Povodom godišnjice smrti supruge Angeline Kaveson	100 KM
LA BENEVOLENCIJA		
NADŽA I JAKOB FINCI	Za aktivnosti La Benevolencije	100 KM
JEVREJSKAOPŠTINA		
KAMHI NADA I RAŠO	Sjećanje na brata Morena i roditelje Cinu i Davida	100 KM
NADŽA I JAKOB FINCI	Za rad Jevrejske opštine	50 KM
OLJA, GOJKO, OBRAD i SARA ŠARENAC	Povodom godišnjice smrti Estere Šarenac Maestro	50 KM
NIKOLIĆ DANILO	Povodom godišnjice smrti majke Donke Nikolić	50 KM
JEVREJSKI GLAS		
ARON ALBAHARI	U znak sjećanja povodom 25 godina od smrti oca Leona (16.01.1992.g.) i šest godina od smrti majke Marije Albahari (02.02.2011.g.). Zihron livraha!	100 KM
OMLADINA		
NADŽA I JAKOB FINCI	Za rad Omladinskog kluba	100 KM

INFORMACIJA JEVREJSKE AGENCIJE ZA IZRAEL (JEWISH AGENCY FOR ISRAEL – SOHNUT)

Prema odluci Jevrejske agencije za Izrael, od 1. aprila 2015. godine članovi Jevrejske zajednice u Srbiji, BiH, Hrvatskoj i Sloveniji koji žele da otvore predmet-fajl za useljenje u Izrael treba da plate "naknadu za otvaranje predmeta-fajla".

Naknada iznosi 35 \$ za jednu osobu i 70 \$ za bračni par, odnosno za porodicu sa ili bez dece.

Članovi zajednice koji žele da se usele u Izrael i da im se otvori predmet prilikom dolaska predstavnika Jevrejske agencije na intervju treba da pogledaju link za plaćanje putem PayPala: www.jewishagency.org/USD na koji treba da izvrše uplatu, pre dolaska na intervju.

Članovi koji ne izvrše svoju obavezu uplate neće moći da nastave proces za useljenje u Izrael, ili da otvore novi predmet-fajl.

Za članove iz Srbije, BiH, Hrvatske i Slovenije predstavnik Sohnuta će prilikom dolaska u Beograd proveriti uplate, odštampati i priložiti ostalim dokumentima koja su potrebna prilikom intervjua.

Bliže informacije možete dobiti kod Miroslava Grinvalda, na tel. +381 11 2621-837 i +381 (0) 64-1119162

Gosp. Aleksandar Savin iz Beograda, želi da uspostavi kontakt sa rođacima iz porodice Albahari iz Sarajeva.

Gospodina Savina možete kontaktirati na:
aleksandaracasavin@gmail.com
savin-aleksandar@mail.ru

KLARA PELJA

Moja mama Klara Pelja je rođena 1. XII poslijeratne 1947. u Sarajevu kao Klara Lušić. Ime je dobila po noni, očevoj majci, koja je ubijena u Jasenovcu 1942. godine, u pedesetprvoj godini. Prezime Lušić je izvorno LÖW, ali je u XIX vijeku, dolaskom majčinih predaka iz Berlina u Sarajevo promijenjeno. Posljednji u lozi ovo je prezime nosio mamin pradjed Bernard.

Klara je bila najstarije dijete hvaranke Lucije i sarajlije Ota Lušića koji su se upoznali i zavoljeli u Hvaru ratne 1943. kada je Oto, sa ostalim Jevrejima iz logora na Hvaru, bio interniran na Rab. Priča je lijepa, ljubavna, ali na žalost tragična, jer moja nona umire kad je mami bilo svega petnaest godina i kad je bila na početku školovanja u Srednjoj medicinskoj školi u Sarajevu. Bio je to težak gubitak za mamu i njena dva mlađa brata. Djed se ubrzo ponovno oženio sarajkom Marijom Hruza, koja će preuzeti punu brigu nad kućom i djecom. Nakon završene srednje škole Klara upisuje Filozofski fakultet u Sarajevu, Odsjek pedagogije i psihologije, na kojem diplomira 1977. godine. Udaje se za Sabahudina Pelju i rađa svoje dvoje djece – Natašu i Gorana.

1980. počinje raditi na ondašnjoj Televiziji Sarajevo, kao novinar saradnik u redakciji Obrazovnog programa.

Odgajateljica je bio njen životni poziv, prvo u ulozi uzora i majčinske figure svojoj braći, zatim u odgajanju svoje djece Nataše i Gorana, a potom u „odgajanju nacije“ putem tv –emisija edukativnog karaktera. Njen televizijski opus je bogat i počinje igrano –dokumentarnim serijalom „Vrijeme prošlo – vrijeme sadašnje“ (1984. - 1985.). Slijede serijali koji su bili rado gledani u cijeloj bivšoj Jugoslaviji: „Porodične teme“ (1986. - 1989.) i „Školsko zvono“ (1990. - 1991.).

Rat, na žalost, nije mimoišao ni Klarinu generaciju Lušića, ipak, ljudske gubitke u ovom ratu njena porodica nije pretrpjela, sem rasijanja po svijetu. Tako su Klarina djeca završila u Izraelu, a braća u Španiji. Klara s mužem ostaje u Sarajevu i nastavlja raditi. Tako nastaje „Ratna TV škola“ (1992. - 1994.). Klara razdvojenost od djece nije mogla predugo trpjeti, te je nakon dvije i po godine ratnih strahota došla sa suprugom, za djecom, u Izrael 1994. godine. Ubrzo zatim su im se pridružili 1995. i Klarin otac Oto i pomajka Marija. Klara se u Izraelu brzo snašla, počela učiti hebrejski jezik, dobro ga savladala i počela raditi kao dječiji psiholog u Psihološkoj stanici jerusalemskog, a zatim i telavivskog okruga. Klara je u okviru permanentnog obrazovanja psihologa završila nekoliko kurseva iz psihometrije i psihodijagnostike na Univerzitetu u Jerusalemu.

Klarin otac i pomajka su preminuli i sahranjeni u Izraelu 1997. i 1998. godine, a Klara se sa suprugom i djecom odlučuje vratiti u svoje voljeno Sarajevo 1999. godine.

Od 2000. radi kao urednica Dokumentarno – obrazovnog programa BHTV i autorica je nekoliko emisija o jevrejskim praznicima. Od 2002. Klara radi kao urednica programa za mlade, te uređuje i piše scenarij za serijal za mlade „Pet do dvanaest“ i igrani serijal za djecu „BAKINE PRIČE“. 2005. godine postaje urednica, scenaristica i autorica koncepta novog, zabavno-edukativnog serijala za djecu „ZIZ“-zabava, igra, znanje. Od 2005. do penzionisanja Klara će se, uporedo s poslovnim obavezama, posvetiti i članskim aktivnostima u Jevrejskoj opštini, od rada s mladima u okviru „JOINT“-ovog projekta „Pomoć nezaposlenim mladim ljudima“, preko saradnje u pripremi „Jevrejskog glasa“, do druženja sa svojim „Bohoretama“.

Klarina majka je počela porodičnu vezu sa Jevrejskom opštinom u Sarajevu dolazeći tih davnih pedesetih godina XX vijeka na „ondašnje čajanke“ i dovodeći djecu za praznike od kojih je mojoj mami u uspomeni ostao Hamišoši. Klara se Jevrejskoj opštini „vratila“ tokom rata, na početku devedesetih, o čemu je „progovorila“ u svoja tri filma „Sarajevo mi sevdad de oro“ (2008.), „Cogito ergo laboro“ (2010) i „Home Care“ (2014.).

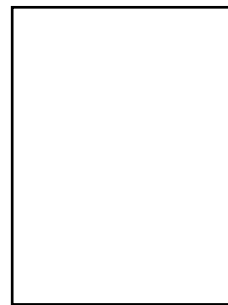
Sretni smo brat i ja koji smo je imali za majku, jer je ona bila svjetlost našeg doma, izvrsna kuharica, beskrajno kreativna u pravljenju torti za svojih pet unuka, šivanju, koje joj je bilo hobi sve do rata, kada joj je perfektan vid malo oslabio. Klara je bila stroga majka koja je svoju djecu željela pripremiti za život i imala je pravo...

2012. mama se razbolila i lavovski se borila s opakom bolešću, jer je voljela život i imala zbog čega živjeti. Otišla je tiho 27.10. ove godine okružena svojim najmilijima. Tata je otišao samo 24 dana poslije nje, jer život bez nje više nije imao smisla... Takva je žena bila Klara Pelja. Zihrona livraha!

NATAŠA PELJA-TABORI

Exp.

Jevrejska zajednica
Bosne i Hercegovine
71000 Sarajevo
Hamdije Kreševljakovića 59

Slađana-Sarit
Ninković-Lekanić
i Vedran Lekanić
dobili su sina Leona,
a Tatjana i Đoko
Ninković dobili su
četvrto unuče...

ČESTITAMO!

מזל טוב

